

ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΗ ΤΕΧΝΗ

ΧΡΟΝΙΑ Β'. ΜΑΪΟΣ 1928 - ΤΕΥΧΟΣ 6^ο

ΠΑΝΩ Σ' ΕΝΑ ΠΟΙΗΜΑ ΤΟΥ ΜΟΥΑΡ

Τὸ ἥρωικὸ εἶδος στὴν ποίηση εἶνε σήμερα εἶδος ποὺ συγζινεῖ τόσο λίγο. Ἐξαιρέση κάνει τὸ ποίημα ποὺ μεταφράζουμε πάρα κάτου, τοῦ Θωμᾶ Μούαρ. Δὲν ἔχει τίποτα τὸ παλαικὸ, εἶναι ὀλοζώντανο καὶ ξέρει νὰ ἐμφυ-
χῶνη τόσο, ὅσο φαντάζομαι καὶ ἡ Μασσαλιώτιδα θὰ ἐμ-
ψύχωνε ἀπάνω σ' ἡν ὁρμή της ἢ ὁ ὕμνος τῆς «Τρίτης Διε-
θνοῦς» τὰ κόκκινα σημερινὰ πλήθη.

Τὴν ἴδια ἥρωικὴ διάθεση μούδωκε ἀκόμα ἓνα ἄλλο γραφτὸ, καὶ μὲ τὴν εὐκαιρίαν ποὺ μοῦ δίνεται, δὲν μπορῶ νὰ μὴν τὸ μελετήσω ἐδῶ. Τοῦτο, ἀντίθετα μὲ τὸν Μούαρ, εἶνε κάτι περισσότερο ἀπὸ σύγχρονο ἔργο, ἀρκεῖ νὰ πῶ ποὺ πρόκειται γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Jean Cocteau «Θωμᾶς ὁ Ἀπατεῶνας». Στὸ πολεμικὸ αὐτὸ τραγοῦδι (κι' ἄς ἔχη τὴν ἐξω-
τερικὴ μορφή τοῦ ρομάντσου, εἶνε καθαρὸς παιᾶνας καὶ τίποτ' ἄλλο) γιομίζει ἡ ψυχὴ τοῦ ἀναγνώστη ἢ τοῦ ἀκρο-
ατῆ ὑψηλὰ καὶ θεῖα συναισθήματα γιὰ τὸν κίνδυνο, γιὰ τὴν ἄγωνα ἰδέαν κ' ἐντοῦτοις ἀγαπητῆ, καὶ γιὰ τὸ θάνατο, ἓναν μεγάλον, ἥρωικὸ θάνατο, ποὺ εἶνε ἡ κατακλειδα, τὸ μεγάλο παραπέτασμα ποὺ κλείνει ὁ Θωμᾶς.

Πέρα ἀπὸ τοῦτα τὰ δύο ἐξαιρετικὰ φαινόμενα, πρέπει νὰ κάνουμε μακρονην διαδρομὴν, ὡς μὲ τὸν Πίνδαρον καὶ τὸν Αἰσχύλον καὶ τὸν Ὅμηρον, γιὰ νὰ βροῦμε ἀληθινὴ τέχνη τῆς ἥρωικῆς μορφῆς.

REMEMBER THE GLORIES OF BRIEN THE BRAVE

Θυμηθῆτε τίς δόξες τοῦ γενναίου τοῦ Μπρήην,
μολονότι τοῦ ἥρωα οἱ μέρες μείναν στὰ περασμένα πολὺ πίσω·
μολονότι εἶνε χαμένος στὴ Μονόνια πιά· καὶ κρύος στὸ κρύον μνημα,
δὲν ξαναγυρνάει πιά στὴν Κιγκόρα ποτές του, ὅ,τι νὰ πῆς!

"Ἄστρο τοῦτο σπουδαῖο τοῦ στρατοπέδου, πόσες καὶ πόσες φορές
ἔρριψε τὴν ἀχτίνα του, κ' ἔφεξεν ἄγριο πόλεμο, — πάει, ἔδωσε τώρα
ἀλλὰ μὲ τοῦτο τί; ἀπὸ τίς δόξες του, ἵχνη ἀρκετώτατα δὲν καθίσαν
στὴν κόψη κάθε σπάθας, ἄξια γιὰ νὰ ὀδηγᾶνε
στὴ φεγγερὴ τὴ Νίκη;

Μονόνια! Μιὰ καὶ ἡ φύση θέλησε νὰ καλλύνη
μὲ τέτιες θεσπέσιες τοὺς κάμπους σου βαφές καὶ τὰ ὄρατα βουνά,
πῶς μπορεῖ, καὶ ποιοιοῦ φαντασία συλλαμβάνει, ποῦ Τύραννος ποτὲ
τῆς σκλαβιάς μάβρες πατημασιές ν' ἀποτυπώση ἐκεῖ; [θαροτῆ
Χίλια Ὁχι, ὦ Ἐλευθερία! Καὶ δὲ θά γενοῦμε ποτές μας
τοῦ χαμογέλιου σου. Σύρε, Θεά μας, καὶ λέγε [ἀρνητές
στοὺς Καταζητητές μας, σ' αὐτοὺς τοὺς Δανέζους
πῶς μᾶς εἶνε ἀλαφρότερο, ἕναν βαρὺν αἰῶνα, ν' ἀγκομαχᾶμε στὴν
[ἀγκάλῃ

τοῦ τάφου σου, παρὰ τὸν ὕπνο μιᾶς στιγμῆς στὶς ἀλυσίδες τους.

Οὐδὲ μᾶς ἀπολείπει, καὶ πῶς δύναται; ἡ μνήμη τῶν ἀγαπητῶν
σύντροφων, πληγῶμένων, νὰ κοίτουνται σὲ μέρες τῆς Ἀπελπισίας
παρηγόριοι στὸ πλάϊ μας, ἐνῶ πορφύρωνε ὄλο τῆς Κουλάδας
τὸ γρασιδί ἀπὸ κρονοῦς τὰ αἵματά τους, — συντρόφοι ἀσάλευτοι
οἱ πολυαγαπημένοι, οἱ Νικητές Νεκροί! [ἐκείνοι

Ἄστρο τοῦτο σπουδαῖο τοῦ στρατοπέδου, πόσες καὶ πόσες φορές
ἔρριψε τὴν ἀχτίνα του, κ' ἔφεξεν ἄγριο πόλεμο, — πάει, ἔδωσε τώρα
ἀλλὰ μὲ τοῦτο τί; ἀπὸ τίς δόξες του, ἵχνη ἀρκετώτατα δὲν καθίσαν
στὴν κόψη κάθε σπάθας, ἄξια γιὰ νὰ ὀδηγᾶνε
στὴ φεγγερὴ τὴ Νίκη;

Μονόνια! Μιὰ καὶ ἡ φύση θέλησε νὰ καλλύνη
μὲ τέτιες θεσπέσιες τοὺς κάμπους σου βαφές καὶ τὰ ὄρατα βουνά,
πῶς μπορεῖ, καὶ ποιοιοῦ φαντασία συλλαμβάνει, ποῦ Τύραννος ποτὲ
τῆς σκλαβιάς μάβρες πατημασιές ν' ἀποτυπώση ἐκεῖ; [θαροτῆ
Χίλια Ὁχι, ὦ Ἐλευθερία! Καὶ δὲ θά γενοῦμε ποτές μας
τοῦ χαμογέλιου σου. Σύρε, Θεά μας, καὶ λέγε [ἀρνητές
στοὺς Καταζητητές μας, σ' αὐτοὺς τοὺς Δανέζους
πῶς μᾶς εἶνε ἀλαφρότερο, ἕναν βαρὺν αἰῶνα, ν' ἀγκομαχᾶμε στὴν
[ἀγκάλῃ

Πῶς, τὸ βραδάκι, ποῦ θά πάη ν' ἀκουμπήση
ὁ ἥλιος τοῦτος, πῶς, νὰ μὴν τὸν κάνουμε νὰ κοκκινίσῃ ἀπὸ ντροπῆ,
βλέποντας τάχα, ὃ μὴ γένοιτο, πῶς μάταια
Ἐκείνοι τότες πέσαν ὑπὲρ ἀναξίων.

Τ. ΠΑΠΑΤΣΩΝΗΣ

ΣΧΟΛΙΑ ΣΤΟ ΠΟΙΗΜΑ ΤΟΥ ΚΑΒΑΦΗ "ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΑΧΑΪΚΗΣ ΣΥΜΠΟΛΙΤΕΙΑΣ ΠΟΛΕΜΗΣΑΝΤΕΣ"

1

Στό:

"Ἐβδομον ἔτος Πτολεμαίου Δαθύρου",

δηλαδὴ στὸ 110 π.Χ., γράφθηκε θεωρητικὰ κ' ἀπὸ ἕνα
φανταστικὸ Ἀχαιοὶ τὸ ποίημα. Τὴν χρονολογία ἀξίζει νὰ

τὴν ὑποσημειώσομε, γιὰ τὸν Καβάφη δὲν ὑπάρχει τί-
ποτε τὸ ἀπομονωμένο καὶ τυχαῖο. Ὅλα εἶνε δεμένα μὲς
στὴ τέχνη του, κ' ὁ ἕνας στίχος του φωτίζει καὶ τοὺς ἄλ-
λους: παράδειγμα ἐδῶ ὁ πρῶτος στίχος, ἡ κλασικὴ ἀρχή,
ποῦ ὅλη θελησας, τὴ δωρικὴ ἀρχιτεκτονικὴ θυμίζει:

"Ἀνδρείοι σεῖς ποῦ πολεμήσατε καὶ πέσατ' εὐκλεῶς"

Ὁ Ἀχαιοὶ τοῦ Καβάφη δὲν συνθέτει μὲσα στὴν ἀνεμοζάλη
καὶ τὰ πάθη τοῦ πολέμου· γράφει «ἐν Ἀλεξανδρείᾳ»
τριανταεξὶ χρόνια μετὰ τὴν πτώσι τῆς Κορίνθου (146 π.Χ.),
μετὰ τὴν τελειωτικὴ καταστροφὴ τῆς Ἀχαικῆς Συμπολι-
τείας. Ἀγανάκτησι καμιά, ἢ αἰσθημα ὅτι δὴποτε γιὰ τοὺς
ἐχθρούς, ποῦ πῆραν τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδας του, ἔξω
ἀπὸ τὴν καρδιά του δὲν πηδᾷ ἀνυπόμονα. Μελαγχολικά,
διακριτικὰ μόνον θαυμάζει:

"τοὺς πανταχοῦ νικῆσαντας μὴ φοβηθέντες"

Περίβλεπτος στὴν Ἀλεξάνδρεια ἦταν ὁ ποιητής, φοβοῦν-
ταν ἄραγε τὴ Ρωμαϊκὴ λογοκρισία, ποῦ δίπλα στοὺς ἀ' ὑ-
ψιστοὺς Ἀγίους, — στὸ Λάθυρο, στὸς Κλεοπάτρας, — εἶχε
ὠτακουστές; Ἡ πίστειν ἐάν τὸσοὺς τότε, πῶς ἡ ὑποταγὴ
στὴ Ρώμῃ ἦταν μοιραία: θέλημα τῶν θεῶν, ἢ κάτι τέ-
τοιο; Τόση τύχη, τόσες νίκες κατὰ σειρὰ καὶ ἐπὶ τόσα
χρόνια, καμιά πόλη ἕως τότε δὲν εἶχεν εὔρει. Στὸ 110 π.Χ.,
κ' ἀπὸ καιρὸ, κανένας ἐχθρός, ἔστω μικρός, στὸν ὀρι-
ζοντα δὲν φαίνονταν ἐπίφοβος γιὰ κείνους ποῦ ταπεινω-
σαν, ὑπέταξαν, κατέστρεψαν, τὴν τρομερὴ Καρχηδόνα τοῦ
Ἀννίβα καὶ τὰς Συρακούσας, καὶ τὴν ἀνίκητη Μακεδονία
τοῦ Φιλίππου καὶ Περσέα, καθὼς καὶ τὰ ἀμέτρητα πλήθη
τῆς Μαγνησίας, τοῦ Ἀντιόχου τοῦ Μεγάλου. Ναι μὲν
ὑπῆρχαν ἀκόμη βασιλεία ἑλληνικὰ καὶ βασιλεῖς, μὰ οὔτε
οἱ ἴδιοι πίστευαν στὴν ἀρχὴ τῶν ὀ τελευταῖος Ἀιταλίδης,
χθὲς προχθὲς, στὸ 133 π.Χ., ἄφρινε τὸ βασιλεῖό του, τὴν
Πέργαμο στὴν Σύγκλητο κληρονομία. Ὁ Μιθριδάτης, ποῦ
ἔμελλε γιὰ λίγο νὰ κλονίσῃ τὴν πίστη τῶν ἑλλήνων, ποῦ
πρόκειτο νὰ τοὺς θαμπώσει μὲ τὴν δύναμι του, ζοῦσε· μὰ
ἦταν ἀκόμη ἄσημος, ἄγνωστος βασιλεῦς στὴν ἀκρία τοῦ
Πόντου. Καὶ οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι, τοῦ Σύλλα καὶ Μαρτίου,
ποῦ θά ἔδειχναν πῶς κ' οἱ Ρωμαῖοι ἦταν ἄνθρωποι ἐάν
τοὺς ἄλλους, μὲ ἐλαττώματα γνωστὰ κ' ἑλληνικὰ, μὲ πάθη

κομματικά και φιλαργυρίες, δὲν εἶχαν ἀκόμη ἀρχίσει. Ἄητ-
τητη, καὶ κοσμοκράτειρα γιὰ τὴν αἰωνιότη, στὸ 110 π.Χ.
φαίνεται ἡ Ρώμη.

2

Τὸ πρῶτο δίστιχο μὲ τὴν ἀρχαϊκὴ λιτότητά του, θὰ
ϊκανοποιῦσε τέλεια ἕναν Ἕλληνα τοῦ Ε'. αἰῶνα. Τόσα
ἤδη λέγει· κι' ὁ ἴδιος ὁ Σιμωνίδης θὰ τὸ ζήλευε. Ὅπως
ὁμως ἀλλάζουν οἱ ἐποχές, καὶ ἰδεώδη τοῦ ὠραίου γίνον-
ται ἄλλα. Τὸ ἐπιτύμβιο τὸ Λακωνικό, ποῦ μόνο γενικὰ κ'
ἠρωϊκὰ αἰσθήματα γύρω του ξυπνᾶ, οὔτε στὸν Ἕλληني-
στικὸ κόσμῳ τοῦ β'. αἰῶνα, οὔτε ἰδιαίτερα σὲ μᾶς, μπο-
ρεῖ νὰ δώσει μιὰ τέλεια καὶ γεμάτη αἰσθητικὴ συγκίνησι.
Ἀπομονωμένο ἂν μᾶς τὸ ἔδιδαν, ὠραῖο, μὰ πρὸ πάντων
κολοδὸ θὰ τὸ αἰσθανόμεθα ἕνας ποιητῆς πλούσιος, καὶ
στὴ παγκόσμια τέχνη νέος ὅπως ὁ Καβάφης, δὲ μπόρῳσε
γιὰ θέμα νὰ τὸ διαλέξει. Τὴν ἀφορμὴ του, τὴν ἀληθινὴ
ψυχὴ τοῦ ποιήματός του μᾶς τὴν δίδει ὁ τρίτος στίχος του:

“Ἄμωμοι σεῖς, ἂν ἔπτασαν ὁ Δάϊος κι' ὁ Κριτόλοσ” (1)

ποῦ κιόλας μὲ τὸ «ἄμωμοι», — ἀντίρρηση σὲ κάπια γε-
νικὴ κατάκρισι, — μᾶς ἐμβάζει καὶ μᾶς κλείνει σ' ἕνα ἐσω-
τερικὸ κόσμῳ ἰδιαίτερο, σὲ μιὰ ποιητικὴ ἀτμόσφαιρα ζωῆς
ἀτομικῆς, Καβαφικῆς ἢ καὶ Ἀχαικῆς, — κατὰ τὴν
ἀνάγνωσι.

Τὴν γενικὴν κατάκρισι τὴν δημιουργήσε ὁ Πολύβιος,
ποῦ ἂν καὶ πρὶν ἀπὸ τὸ 125 π.Χ. δημοσίευσε τὸ ἔργο του,
κατώρθωσε νὰ ἐπιβάλλει τὴ δυσαρέσκεια του καὶ τὲς κρί-
σεις του, ὄχι μονάχα στοὺς συγχρόνους του μὰ καὶ στοὺς
σημερινούς ἱστορικούς μας. Τρελλοὺς τοὺς Ἕλληνες τῆς
ἐποχῆς χαρακτηρίζει· κακούργους ὀνομάζει τὸν Δάϊο, τὸν
Κριτόλαο. Πολιτικὰ καὶ στρατιωτικὰ, ἅμα τὸν πόλεμον
κῆρυξαν, γελᾶσθησαν, μιᾶς κι' εὔκολα, πολὺ εὔκολα πρό-
κειτο νὰ νικηθοῦν. Κι' ἀφοῦ τὸν κῆρυξαν, τὴν συμπολιτεία
των ποῦ δὲν εἶχε καὶ τόσο πληθυσμὸ, ἑλληνικότητα καὶ τὴν
ὑστερη στιγμὴν χώρισαν σὲ δυὸ κόμματα, γιὰ ζητήματα χρη-
ματικά, — ἐλπίδες δήμευσης τῶν περιουσιῶν, ἐλευθερίες

(1) Ἴδὲ σχετικὰ τὴν ὠραία σελίδα ποῦ ὁ Γ. Βρισμιτζάνης
τοῦ ἀφιέρωσε στὴ «Πολιτικὴ τοῦ Καβάφη» του. Ὁ στίχος αὐτός
μπορεῖ νὰ διαβασθῆ σκληρὸς σὰν παροιμία.

δουλῳν, κατάρρησι χρεῶν, — κι' ἄλλες δημαγωγίες, ἐκτὸς
ἀπὸ τὲς δολοφονίες τῶν πολιτικῶν ποῦ δὲν πίστευαν σὰν
κ' ἐκείνους. Καὶ τὸ χειρότερο· ἀφοῦ τὸν λαὸ φανάτισαν
καὶ τοῦ ἔκαναν πρὸ αἰσθητῆς τὲς ταπεινώσεις τῶν Ρωμαίων
καὶ τὴν ἀνάγκη μιᾶς πρὸ τέλειας ἐλευθερίας, ὄχι μονάχα
ὄσους ἔγρεξαν μὲ ἐνθουσιασμὸ σὲ στρατὸ δὲ διοργάνωσαν,
μὰ κι' ὅταν οἱ πρῶτες ἤττες ἦλθαν τρομερές, γιὰ νὰ κρα-
τήσουν λίγο ἀκόμη τὴν ἀρχὴ καὶ σώσουν τὸ κορμὶ των,
δὲν δέχθησαν νὰ συνθηκολογήσουν μὰ ἀφῆκαν τὸν Μούμ-
μιο νὰ μπεῖ, ἔστω καὶ χωρὶς μάχη, ἐχθρὸς στὴν Κόρινθο·
τοῦ ἔδιδαν ἔτσι τὸ δικαίωμα νὰ τὴν κάψει.

Ἄν ὅμως αὐτὸν τὸν πόλεμον κι' ὁ ποιητῆς τὸν κρίνει
ἀδικαιολόγητο, μιᾶς καὶ τὲς αἰτίες του, Δάϊο καὶ Κριτό-
λαο, δίχως καμιά ἀντίρρηση καταδικάζει, ἐντούτοις τέλεια
κ' ἐσωτερικὰ δὲ θὰ ἐπέισθη ἢ ἐγκεφαλικὴ του κρίσι, ὀλό-
κληρο τὸ εἶνε του, κ' ἰδιαίτερα τὴν καρδιά του, δὲ θὰ τὰ
κατέκτησε. Ἀχαιὸς κ' ἐκεῖνος ἦταν, μὰ καὶ καλλιτέχνης, —
ἐπιτύμβια θαυμάσια γράφει, — τὴ «λείαν τῆς Κορίνθου»,
τὰ ζᾶρια ποῦ οἱ στρατιῶτες τῶν Ρωμαίων ἐπαιζαν ἐπάνω
στὰ ἀριστουργήματα τῆς ζωγραφικῆς, στὸ «Βάχχο» τοῦ
Ἀριστείδη, εὔκολα δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ τὰ λησμονήσει.
Τὸ «βάραρον εἶνε κ' οἱ Ρωμαῖοι», τὸ «ἄδικο θὰ ἔχουν
κι' αὐτοῖς» θὰ τὸ ἐσκέφθη ἂν καὶ στὴν Ἀλεξάνδρεια δὲν
τολμᾶ, δὲν λέγει, ἴσως καὶ στὸ 146 π.Χ. ἦταν νέος καὶ
στὸν πόλεμον τῶν Ἀχαιῶν δὲν πῆγε. Πάντως, τὴ σκοτεινὴ
αὐτὴν ἀντίστασι στὴν ἀλήθεια τῆς ἱστορίας ὀρισμένως θὰ
τὴν αἰσθάνθηκε ἀφοῦ ζητεῖ νὰ σπάσει τὲς γενικότητες της.
Θὰ τοῦ φάνηκαν πολὺ ἀπόλυτες, μιᾶς καὶ γρυεῖ νὰ ἰδεῖ
πρὸ τωρινὴ τὴν πραγματικότη των. Ἡ αἰλαία ποῦ σηκώ-
θηκε στὸ θέατρο τῆς συνήδεισης του, — ὅπως μᾶς ὑποβά-
λλει, — τοῦ ἔδειξε στὸ βάθος τῆς σκηνῆς, ἕνα ἄμορφο πλῆ-
θος ποῦ γύρω στοὺς ὑπεύθυνους σπρώχνεται. Μέσα ὁμως
στὸ πλῆθος — πλῆθος ἦταν — δὲ θὰ ὑπῆρχαν ἀνθρωποι
«ἄμωμοι», ποῦ, — σὰν αὐτόν, — μόνο βαρεῆρους τοὺς
Ρωμαίους αἰσθανθῆκαν, ποῦ σὲ μιὰ Ἀχαιὰ ἀνώτερη, —
ὄχι στὴν πραγματικὴ τοῦ Πολυβίου, — πίστευαν; Βέβαια
θὰ ὑπῆρχαν, συμπεραίνει ὁ Ἀχαιὸς ποῦ μὲ συγκίνηση μέσα
εἰς τὸ σωρὸ προσπαθεῖ νὰ τοὺς διακρίνει καὶ τοὺς σώσει
ἀπὸ τὸ βάραθρον τῆς κατάρης καὶ τῆς λήθης ὅπου τοὺς
ἐκύλισεν ἡ ἱστορία. Τίποτε τὸ μεγάλο, τὸ ἱστορικὸ, δὲν

έκαναν οι «άμωμοι» αυτοί, μα δέν φοβήθηκαν ούτ' εκείνους που νίκησαν παντού. Ήταν άνδρείοι, δηλαδή: Ίσως άπλοϊκοί μα όρισμένως οι μόνοι ώραιοί, αυτό δέν πρέπει να τó λησιμονούμε άμα τόν άσχημο αυτόν πόλεμο διαβάζομε.

Πιο πέρα από την ιστορική αλήθεια ύπάρχει μία άλλη, πιο άτομική και πιο αιώνια. Αυτήν ο Καθάφης συχνά ζητεί όταν με συγκίνησι στες μύτες των ποδιών του σηκώνεται για να διακρίνει, πιο μακρυνά από την θετική γραμμή του όρίζοντα τες χώρες, που ζούν χαμένες μέσα στο χρόνο, μέσα στης μνήμης μας την ανεπάροκεια, μέσα σ' ένα πλήθος άμορφο ή και μέσα στην αστάθεια της πολύπλοκης θέλησης μας. Δέν είναι άνειη κ' εύκολη Τέχνη, ή στάσι αυτή του Καθάφη· δέν του επιτρέπει με ήσυχια να ζωγραφίζει και να περιγράφει. Μās λέγει λίγα που κι' ο ίδιος μισοθέλει (1), μ' αυτά άρκοίν γιατί τó μάτι του ξεύρει και διαλέγει τ'ά υπόλοιπα τ'ά υποβάλλει. 'Ο ενεργητικός άναγνώστης, — ο μόνος ένδιαφέρων, — τρέφει τούς σπόρους του ποιητή γιατί τόν σπρώχνει ο πειρασμός να τούς ιδεί δένδρα όλόκληρα μέσα σ' ένα τοπίον περιβάλλον, όπου όλα εκ των προτέρων δέν του είναι γνωστά, άφου κ' εκεί ύπάρχουν άνάγκες και περιορισμός πραγματικότητας: οι χρονολογίες οι ιστορικές, και τó άγνωστο και μόνον ύποψία ξένο παρελθόν — έδω του 'Αχαιοϋ. Τό δρόμο του ξετυλίγματος του δένδρου μās τόν υποθέλλει ο ίδιος ο ποιητής με τó ρυθμό του στίχου του, με τες σιωπές του (2), ή και τó πιο συχνά με μία γραμμική ψυχολογική, που κλείνει μέσα της ένα πεπωμένο έσωτερικό. (3)

ΠΑΡΙΣΙ

Γ. Α. ΣΑΡΕΓΙΑΝΝΗΣ

(1) «Έξόμια στην Τέχνη — κάτι μισοειδωμένα».

(2) 'Ο 'Αχαιός, που δέν μās αναφέρει τούς Ρωμαίους που είναι πρόσωπον ενεργόν του ποιήματος. Πόσα γιατί μας υποβάλλει.

(3) 'Ο δειλός πατριωτισμός του 'Αχαιοϋ. 'Η κομψή και φανατική για γραμματα νειότη του παιδιου στο «Νέοι της Σιδώνος». Τά γηρατεία του Φιλίππου στο «Μάχη της Μαγνησίας». 'Η παιδική ηλικία με την άνάγκη της μιας δικαιολογίας που είναι κ' εκδίκηση συγχρόνως στο «Εύνοια του 'Αλεξάνδρου Βάλα» κτλ.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ

ΛΕΩΝΙΔΑ ΡΑΖΕΛΟΥ 'Αχιλλεύς ('Αθήνα, Ζηκάκης).

Είναι όντως πρωτότυπη ή προπάθεια του κ. Ραζέλου να τραβήξη πίσω, στη σημερινή μας εποχή, καμμιά τριανταριά αιώνας και να τ'α καταφέρει να κινήση τó ένδιαφέρο μας με τó ίδιο ύλικό που ένας 'Ομηρος μεταχειρίστηκε για να μās μεταδώση την ύψηλότερη που μπορεί κανείς να φαντασθή συγκίνηση.

Συνήθως οι μεταγενέστεροι που πήραν τó αρχαίο έπος και τή μυθολογία για να πλέξουν την ποιήσή τους, δέν έκαμαν τίποτε άλλο παρά με τ' αρχικά όνόματα να έμφράσουν τες προσωπικές τους συγκινήσεις στην εποχή τους και να παραμορφώσουν την ψυχολογία πασιγνώστων κλασικων ήρωων και ήρωιδων σύμφωνα με τή σύγχρονή τους αντίληψη και την άτομική τους ποιητική προδιάθεση. 'Ο κ. Ραζέλος άπεναντίας είναι άντικειμενικώτατος και στο «επύλλιον» του με δεκάστιχες στροφές δέν άφίνει τίποτε να φανή από τó έγω του, περιοριζόμενος στην κάπως αδιάφορη αφήγηση των περιπετειών όπου έχωσε τούς πρωταγωνιστές του. 'Η ύπόθεση, κλασσικόγραμμα στην απλότητά της, τόσο που τó όλο ποίημα μοιάζει σ'α μία ποιητική περίληψη άλλου μεγάλου έπους. 'Ορίστε τη· ο Πρίαμος πηγαίνοντας πεσκέσια στον 'Αχιλλέα για να θάψη τó κορμι του 'Εκτορος, προσφέρει κι' έναν πέλο της Πολυξένης, αδελφής του σκοτωμένου. 'Ο Πηλείδης όχι μόνο καλοδέχεται τó γέρο Πρίαμο, παρά και γυρνά πίσω στην κοπέλλα τó δώρο της (1). 'Η 'Αφροδίτη κατόπι κίμει ν' άλληλοκυτταχούν και φυσικά νάγαπηθούν οι δύο νέοι. 'Ο Πάρις σκοτώνει τόν 'Αχιλλέα και ή Πολυξένη δέν έπιζει σ' αυτή τή συμφορά.

(1) Μία παρένθεση. Πολύ άτυχης ο στίχος (σελ. 31)

«ν'α τής τόν φέρη λείει σόν άσπρομάλλη»

Αντισταθητικώτατος· άλλο ρήμα δέν μπορούσε να διαλέξη ο ποιητής;

Θά ἦταν τρέλλα νὰ ζητοῦσε κανένας μὲ τὸν Ὅμηρο νὰ θουβαλλίση τὸν κ. Ραζέλο. Τρέλλα, ἀνανδρία καὶ μοχθηρότητα. Εἶναι πολὺ φυσικὸ ἢ σκηνὴ μεταξὺ Πριάμου καὶ Ἀχιλλεῖα στὴν Ἰλιάδα («Μέμνησο πατὸς ἑοῖο» κλ.) νὰ μένη ἀμίμητη. Ἰσως καλλίτερα θ' ἔκανε μάλιστα νὰ τὴν ἀπόφευγε ὁ κ. Ραζέλος, πέρνοντας τὸ σύντομο ἀφηγηματικὸ ἔπος, γιὰ νὰ μὴν ἐπιβάλλῃ ἀναπόφευκτους παραλληλισμούς. Ὅμως πρέπει νὰ δηλολογήσουμε πῶς σὲ ἀρκετὰ μέρη ὁ ποιητὴς ὄχι μόνον κρατήθηκε στὴν ὑψηγορία καὶ στὴν ἀρχαιοπρέπεια τοῦ ἠρωϊκοῦ ἔπους, παρὰ καὶ μᾶς ἔδωσε τὴν ἐντύπωση γιὰ μιὰ στιγμή πῶς δὲ μιμοῦνταν τίποτε προγενέστερο καὶ δοξασμένο.

Ἡ ἀρχὴ τοῦ γ'. κεφαλαίου,

Ἡ Νύχτα ἀπ' τὰ παλάτια τῆς πηγαίνει
πρὸς τὸν πλατὺν Ἑλλήσποντο κ' οἱ κάμποι
στὰ σκότη βυθιστῆκαν. Μόνη λάμπει
στὴν ἄκρη τοῦ στρατόπεδου στημένῃ
πολύστιλῃ, ψηλόροφῃ, μεγάλη
τοῦ φοβεροῦ Πηλείωνα ἢ σκηνῇ.

ἄλλοῦ (σελ. 48),

Τὰ πλήθη γοργοσάλευτα ταράζουν
τὴ γῆ κι' ὁ κουρνιαχτὸς τὴν ἀτμοσφαῖρα
θόλωσε. Τὰ κοντάρια κυματοῦσαν
σὰ σιάχνα καὶ παντοῦ λαμποκοποῦσαν
τὰ κράνη κ' ἡ κορφὴς τους τὴ φοδέρρα
τίναζαν μὲ τὰ δλόχρυσα λοφία.

καὶ τέλος (σελ. 77),

...φέρανε τᾶρμα π' ὅταν ξεκινούσε
περήφανο, γοργό, στριφογυροῦσε
στοὺς δυὸ τροχοὺς ὀχτῶ χουσὲς ἀκτίνες.
Κ' ἔξευξαν σὸ ρυμὸ τᾶθάνατ' ἄτια
ποῦ ὄρμοῦν στὰ βάθια αἰθέρα γαλανοῦ
ἀνάμεσα σὲ γῆ κι' οὐράνια πλάτια.
Κι' ἀνοίχτηκαν ἢ πύλες τ' οὐρανοῦ
ἢ δλόχρυσες, καὶ κάτω ἀπὸ τὸ θόλο,
πέρασε τᾶρμα μέγα ἀκτινοσόλο.

καὶ ἄλλα παρόμοια ἀποσπάσματα δείχνουν πῶς ὁ ποιητὴς τὰ exemplaria graeca manu nocturna diurnaue τᾶχει ξεφυλλίση. Μπράβο του.

Ἄλλοῦ πάλι μερικὲς λεπτομέρειες καταδείχνουν μιὰ διορατικώτατη ψυχολογία (σελ. 75)

... Ἡ Ἄνδρομάχη καὶ ἡ Ἑλένη
κι' ἡ Ἑκάθη, δὲ θρηνοῦν τὴν Πολυξένη
μόνο. Στοὺς τόσους χρόνους ὅπου σθύσαν,
κι' αὐτὲς κι' ἄλλες γυναῖκες θυμηθήκαν
πόσους ἀγαπημένους χωριστήκαν
κι' ὄλες ἐκεῖ πικρὰ μοιρολόγησαν.

Τὶ ἀληθινώτερο ἀπὸ τὴ φωνὴ τῆς καρδιάς, ὅταν τὸ
ἐνα πένθος τραβᾷ ἀλυσσοδεμένα ἄλλα πένθη;

Γραφικὲς σκηνὲς δὲ λείπουν, οὔτε πετυχημένοι στίχοι.
Νὰ ἔξαφνα κάτι, ἐκπαγλῆς ὠραιότητας:

Τώραῖο κεφάλι
στοῦ φεγγαριοῦ τὴ λάμψη πρόβαλ' ὄλο
καὶ τὸ ἤρεμό του βλέμμα ἀκτινοσόλο
τῆς Πολυξένης ἔ λ ο υ σ ε τὰ κάλλη.

Πόσο ὠραῖα βαλμένο καὶ καλλιτεχνικὰ χειρισμένο τὸ
«ἔλουσε»!

Στίχος σὰν αὐτόν: καὶ μάτια ποῦ μαρμαίρουν σὰν ἀ-
στέρια εἶναι μουσικώτατος. Θά τὸν ζούλευε ἕνας Μαλλαρμέ.
Ἐκφραση σὰν τὸ «πέλαγο γοερὸ» ἀποδίδει ἀρμονικώτατα
στὴν ἠχηρότητά της τὴν ἐντύπωση ποῦ βουλήθηκε νὰ δη-
μιουργήσῃ ὁ ποιητὴς.

Ἄς γυρίσουμε τώρα τὸ φύλλο καὶ ἄς ἀραδειάσουμε
ὅσα μᾶς κακοφάνηκαν Πρωτίτερα ξεπίτηδες ἕνα βρωμό-
ηχο στίχο τὸν ἔβαλα σὲ ὑποσημείωση· τιμὴ δὲν εἶχε σὸ
καίμενο. Ἡ Καλλιόπη (σελ. 70) τρισύλλαβη δὲν εἶναι ἄλλο
παρὰ ἕνα δουλικὸ, ἐνῶ τετρασύλλαβη μονάχα εἶναι ἡ
Μοῦσα. Ἐνα τίποτε μπορεῖ τόσο βαθειὰ νὰ μᾶς πληγώσῃ
αἰσθητικῶς!

Ὁ στίχος: «γυρίζοντας τις νύχτες σὸ χορὸ» εἶναι
πεζότατος, σωστός ἐλέφας καὶ θυμίζει ντάνσιγκ, ξενύχτια,
κάθε λογῆς σημερινὰ κεπεζηλίκια, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀρχαία
κραπάλη.

«Ὅσο καλοβαλμένος και ἂν εἶναι ὁ «ἕμερος γλυκύτατος», τόσο ψυκτικὰ εἶναι κατὰ «οἴμοι» καὶ κατὰ «πάλοι». Βέβαια ἡ ἀρχαιοπρέπεια ἔχει τὸ λόγο της καὶ τὸ ἐξηγεῖ ὠραιότατα ὁ ποιητὴς στὸν πρόλογό του· ὄχι ὅμως ὡς σ' αὐτὸ τὸ βαθμῖο. Κάπου μεταχειρίζεται καὶ τὴ λέξι «σημα» Κανείς, ἂν δὲν καλοξέρη τὰρχαία, δὲ θὰ καταλάβῃ πῶς θέλει νὰ πῆ «τάφος».

Τέτοια ἀγκαθάρκια, φιλοκοσκινίζοντας κανείς τὸ κείμενο θὰ βρῆ μπόλικα. Ἀπὸ σκοποῦ ξεχώρισα μερικά, τόσο εὐκολοδιόρθωτα, γιὰ νὰ πεισθῆ ὁ ποιητὴς μὲ πόσο λίγο κόπον μπορεῖ νὰ παρουσιάσῃ τὸν ἀνθῶνα του μὸλη του τὴν καλλονή.

Ἀφίνοντας κατὰ μέρος τὴν ἀπορία μου γιὰτὶ δὲ μεταχειρίστηκε ὁ ποιητὴς τὸ ἠρωϊκὸ ἑξάμετρο στὴ δημοτικὴ ποῦ — ἄς μὲ πιστέψῃ — στέκει θαυμάσια, θέλω νὰ πῶ τελειώνοντας πῶς ὅλο τὸ ἔργο διαβάζεται μὲ ἴση εὐχαρίστηση κι' ἐνδιαφέρο καθὼς ὁ Κόϊντος Σμυρναῖος, αὐτὸς ποῦ ἔγραψε Τ ἄ μ ε θ' «Ὁ μ η ρ ο ν. Αὐτὸ δὲν εἶναι μικρὸς ἔπαυος. Καὶ γιὰ νὰ χωριστοῦμε μὲ κατὶ πραγματικῶς ὄρατο καὶ ἐπικοῦ μεγαλείου, Αἰσχύλειου μεγαλείου Ἰδοῦ οἱ τελευταῖοι στίχοι τοῦ ποιήματος :

... προστάζει

νὰ δροάμουνε οἱ ἀητοὶ ποῦ κατοικοῦνε
τὸν Ὀλυμπο, στὸν Ἥρωα. Φτερακοῦνε
ἀπ' τὲς κορφές, ποῦ ἡ μπόρες τὸ χαλάζι
κι' οἱ κερανοὶ τὲς δέρνουνε, κι' ὀρμησαν
καὶ θροῖσαν τὰ πελώρια τους φτερά.
Καὶ μόλις ἀπ' τὰ σύννεφ' ἀντικρούσαν
τὸν Ἥρωα στὴν ὀλόλαμπρη πυρά,
κρατήσαν τὴν ὀρμή τους καὶ σταθήκαν
καὶ πάνω ἀπ' τὸ νεκρὸ του πλανηθήκαν.

Σπάνια τὰ ὄρατα βιβλία σήμερα, καὶ ἄφατη εὐχαρίστηση γιὰ κείνον ποῦ τὰ διαβάσει καὶ τὰ κρίνει δημοσία νᾶχη νὰ πῆ δυὸ καλὰ λόγια.

ΠΑΡΙΣΙ 12, Γ', 1927

Μ. ΒΑΛΣΑΣ

N. KAZANTZAKH

ΤΑΞΙΔΕΥΟΝΤΑΣ (Σεράπειον, Ἀλεξάνδρεια 1927).

Πιάνοντας, τὸ λέγω, ἄκεφα νὰ διαβάσω τὸ «Ταξιδεύοντας τοῦ Καζαντζάκη, νόμιζα πῶς θὰ ἦξερα ἀπάνω κάτω τί θὰ διάβριζα : Περιγραφὲς ἀτέλειωτες μνημείων, μάγα δειλινὰ, μούμουρα κυμάτων, παθιαίρικες φιλήδονες γυναῖκες, κι' ἀροῦ ἐπρόκειτο γιὰ Ἰσπανίδες, καστανιέτες, μαντήλιες κτλ. Δηλαδή ὅτι μᾶς ἔχουν συνηθίσῃ νὰ μᾶς φουρνίσουν οἱ διάφοροι διανοούμενοι περιηγητὲς σὲ τέτοια βιβλία. Μὰ μόλις προχώρησα στὸ διάβασμα λιγάκι δὲ μπόρεσα ν' ἀφίσω τὸ βιβλίο ἀπὸ τὰ χέρια μου, γιὰτὶ τὸ «Ταξιδεύοντας» δὲν εἶναι νερόθραστες περιγραφὲς μὰ ἓνα ἔργο, μπορεῖ νὰ πῆ κανείς, ἱστορικὸ—ψυχολογικὸ—κοινωνικὸ τῶν μερῶν ποῦ μᾶς περιγράφει, γιὰτὶ ὁ Καζαντζάκης δὲν ταξίδεψε μονάχα γιὰ νὰ δῆ νέα τοπεία, μὰ ταξίδεψε γιὰ νὰ μελετήσῃ ἀπὸ κοντὰ τίς ψυχὲς καὶ προσπάθησε μέσα ἀπὸ τὰ ἀνυπέροχτα τείχη ποῦ μᾶς χωρίζουν ἀπὸ ἔθνη ποῦ ἔχουν ἄλλες δοξασίες, ἄλλα ἰδανικά καὶ ἄλλη γλῶσσα, νὰ κοιτᾶξῃ καὶ νὰ μᾶς πῆ ἀμερόληπτα τὴν κτᾶσταση τῶν σημερινῶν ψυχῶν.

Μὲ ἀγωνία βύθισε τὸ βλέμμα του στὴν ἀτέλειωτη αὐτὴ ἄβυσσο ποῦ τὴν λένε ψυχή, καὶ ὅλο φρίσσοντας εἶδε νὰ σαλεύουν σὰν θεώρατα κύματα τὰ διάφορα «γιατὶ» ποῦ βγαίνουν ἀπὸ τὰ ἑκατομμύρια στήθη τῶν ἀνθρώπων. τὰ διάφορα «γιατὶ» ποῦ δημιουργηθήκανε ὕστερα ἀπὸ τὸν παγκόσμιο πόλεμο.

Μὰ γιὰ νὰ καταλάβουμε καλλίτερα τὸ λιὸ ποῦ μᾶς περιγράφει ὁ Καζαντζάκης μὲ λίγες πινελιὲς ἀδρές, νευρικές, μᾶς ἔωγο φιλίζει τοὺς τόπους ποῦ γέννησαν τοὺς ἀνθρώπους ποῦ θέλει νὰ μᾶς γνωρίσῃ. Μὲ λίγα λόγια μᾶς μπάξει στὴν ἱστορία τους, πολλὰς φορὲς διηγῶντας μᾶς χαρακτηριστικὰ ἀνέκδοτά τους, στὴ θρησκεία, στὶς προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίες τους. Μὲ μιὰ εὐχέρεια μεγάλῃ, ἀδράχκει κατὶ μικροπράματα ἴσως γιὰ ἄλλους, τὰ γενικοποιεῖ καὶ βγάξει συμπεράσματα γενικοῦ ἐνδιαφέροντος. Μπροστά στὰ ἔργα τέχνης, ὁ Καζαντζάκης σὰ μοντέρνος διανοούμενος, δὲν αἰστάνεται τὴν ἀπλὴ συγκίνηση τοῦ ἀγνοῦ

καλλιτέχνη, ἀλλὰ εἰσχωρεῖ κατ' εὐθεῖα στήν οὐσία τῶν πραγμάτων καὶ ξεχωρίζει τὰ σύμβολά τους. Πέρνοντας τὶς δυὸ γραμμὲς ποῦ ἀποτελοῦν τὸ λάϊτ μότιβ τῶν ἀρθουρηγμάτων τῆς Ἀλάμπρας, ἀνεβαίνει σὲ ὕψη καὶ θεωρίες μεταφυσικῆς, μουσικῆς καὶ σεξουαλιστικῆς. Οἱ σελίδες αὐτὲς εἶναι ἀφραστῆς. Οἱ δυὸ γραμμὲς — ἡ ἀρσενικὴ καὶ θηλυκὴ — τὸ αἰώνιο κνηγητὸ «τὸ γεμάτο ἀγωνία, ἡδονὴ καὶ πείσμα» τὸν ἐμπνέουν καὶ τοῦ προκαλοῦν ἀνώτερες συγκίνησες, συγκίνησες ποῦ μᾶς μεταδίνει ἀκέρειες, καθαρῆς, ζωνια ἔς, για ἰ αὐτοεξεταζόμενος βρίσκει καὶ ξεδιαλύνει τὶς αἰτίες ποῦ τὶς προκαλοῦν. Τὸ ἐξασκημένο βλέμμα τοῦ ξεχωρίζει τὶς ἀντίθεσες ποῦ βρίσκονται παντοῦ. Γεμάτες ἀκρίθεια καὶ παρατηρήσεις εἶναι οἱ σελίδες ποῦ ἀφιερώνει στὸ Δὸν Κιχώτη καὶ τὸ Σάντσο. Ἄπ' τῆ μιὰ μεριά ἢ μακρουλή, ἢ φλεγόμενη ὄψη τοῦ ἱππότη τῆς ἔλεεινῆς μορφῆς, κι' ἀπ' τὴν ἄλλη τὸ προχτικὸ τετραγωνικὸ κεφάλι τοῦ Σάντσο.

Στὸν Γκρέκο, τὸν προφήτη - ζωγράφο, ποῦ πρότρεξε τὴν ἐποχὴ τὸν δυόμιση αἰῶνες, ὁ Καζαντζάκης ἀφιερώνει σελίδες γεμάτες φῶς καὶ ἀλήθεια. Οἱ εἰκόνες του πρωτότυπες καὶ πλούσιες: «Μιὰ ἐκκλησία, μὲ τὸ ἄσπρο λιγνὸ καμπαναριό, μπροστὰ ἀπ' τὸ χωριό, φαίνεται μακριὰ σὲ μιὰ κορφὴ - σὰν πάπια μὲ ὄρθιο λαιμὸ ποῦ πάει, καὶ πίσου, τὰ χαμηλά, ἄσπρα σπίτια, ἀκολουθοῦν. Κι' ἔτσι ὡς ἔτρεχε τὸ τραῖνο, ὅλο τοῦτο τὸ κοπάδι ζωντάνευε κι' ἔτρεχε κατὰ τὴν ἀντίθετη φῶρα».

Ἦστερα ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσωπευτικοὺς τύπους τοῦ παρελθόντος τῆς Ἰσπανίας, ὁ Καζαντζάκης μᾶς μιλεῖ γιὰ τοὺς σύγχρονους. Μᾶς μιλεῖ μὲ γαλήνη καὶ ἀμεροληψία, γιὰ τὸν «μῆτε ἐξαιρετικὸ μῆτε ἀνώτερο ἄνθρωπο» τὸ δικτάτορα τῆς Ἰσπανίας Πρίμο δὲ Ριβέρα. Κι' ἀφιερώνει συγκινητικῆς γραμμῆς γιὰ τὴν «ἀναορίθμητη μειοψηφία, ποῦ διευθύνει ὁ Δὸν Χιμένες, ὁ νεωτεριστὴς αὐτός, ποῦ μὲ τοὺς λίγους ὀπαδοὺς του, προσπαθεῖ νὰ φωτίσῃ τοὺς ἀδελφούς του ποῦ εἶναι βυθισμένοι στὶς μεσαιωνικῆς δεισδαιμονίες καὶ προλήψεις. Μᾶς δείχνει ἀκόμα καὶ τὴν ἀσκητικὴ μορφὴ τοῦ μεγαλύτερου σύγχρονου ποιητῆ τῆς Ἰσπανίας τοῦ Χι Χιμένθ.

Καὶ ἐρχόμαστε στὴν Ἰταλία. Μὲ δύναμη καὶ δευδερκεια μᾶς μιλά γι' αὐτὴ, δηλαδὴ μονάχα γιὰ τὸ Μουσολίνι,

ὁ ὁποῖος σήμερα ἀντιπροσωπεύει ὅλη τὴν Ἰταλία. Παράλληλίζει τὸ Μπολσεβικισμό καὶ τὸ Φασισμό, καὶ τελειώνει μὲ τὶς προφητικῆς ἴσως αὐτὲς λέξεις: «Πῶς δὲν εἶναι ἀπίθανο ὁ Μουσολίνης νὰ μὴν εἶναι τίποτε ἄλλο πὺρὰ ὁ σκληρὸς πρόδρομος στὴν Ἰταλία τοῦ Λενίν».

Μιλώντας γιὰ τὴν Αἴγυπτο ἔχει τὶς ἐπόμενες γραμμῆς, ποῦ θὰ μπορούσαν νὰ κλείσουν ὅλη τὴ θεωρία του, καὶ τὸν τρόπο ποῦ ξεκίνησε γράφοντας αὐτὸ τὸ βιβλίο:

«Ὅταν ξαπλωμένος τὴ νύχτα στὴν ἔρημο κοντὰ στὴ φωτιά, προσπαθοῦσα ν' ἀφουγκραστῶ τὶς χίλιες μακρονῆς μυστηριώδεις ρυθμικῆς ἀναπνοῆς τῆς ἐρημιᾶς, ὅλες αὐτῆς οἱ ρομαντικῆς φωνῆς χάνονταν μπροστὰ στὴν κραυγὴ ποῦ εἶχε κάθετα καρφῶσει, καταμεσίς στὴν καρδιά μου, προτοῦ νὰ κινήσω, ἢ κατοικουμένη βασανισμένη πολιτεία».

Γι' αὐτὸ, πρὶν νὰ δῆ κάθε ἄλλη ἐμορφία, ἀφουγκράστηκε τὸν σκληρὸ, αἰώνιο ἀγῶνα τοῦ φελλάχου, καὶ τὴν πάλη τοῦ νεροῦ καὶ τῆς ἐρήμου. Καὶ ἀπ' τὶς ἀξέχαστῆς του στιγμῆς, θὰ εἶναι, μᾶς λέγει, «ὅταν κάποτε στὴν Ἡλιούπολη, ξαφνικὰ ἀνάμεσα ἀπ' τὰ δροσερὰ πράσινα φύλλα μιᾶς μπαναγιᾶς, ξεχώρισα, πολὺ κοντὰ, νὰ ἐνεδρεύει γιαλίζοντας σὰν τριαντάφυλλο, ἢ ἔρημος. Ἡ καρδιά μου πιάστηκε, γιὰτὶ ἔνωσα, πῶς αὐτὴ ἢ φοβερὴ τίγρις, ἀργὰ ἢ γρήγορα θὰ νικήσῃ»· καὶ παρακίτω: Μιὰ στιγμὴ ὁ Νεῖλος νὰ φυράνει — καὶ θὰ φυράνει — ὅλα θὰ ξιναπέσουν στὴν ἀκύμαντη γκριζα, ἀδάμαστη ἀμμουδιά». Καὶ θαυμάζει, καὶ οἰχτίζει τὸ φελλάχο, τὸν αἰώνιο σκλάβο καὶ πολεμιστὴ τῆς γκριζας ἐρήμου. Κ' ὕστερα ἀπὸ θαυμάσιες σελίδες ποῦ μιλεῖ γιὰ τ' ἀθάνατα μνημεῖα τῆς κοιλάδας τῶν βασιλέων, ὅπου ξεχωρίζει τὸ βασιλεῖα Ἀμένοφι τὸν τέταρτο καὶ τὴν γυναῖκα του τὴ Νεφρετί, — τοὺς ξεχωρίζει καὶ τοὺς ἀγαπᾷ γιὰτὶ εἶναι ἐπαναστάτες, γιὰτὶ προσπαθήσανε καὶ οἶξαν τὸν θεὸ Ἀμμωνα ἀπὸ τὸν θρόνο του, καὶ στήσανε τὸν αἰώνιο Ἄτον — Ἡλιο, — ἀφιερώνει μερικῆς γραμῆς γιὰ τὴν αἰγυπτιακὴ νεοελληνικὴ διανόηση καὶ γιὰ τὸν πιὸ ἀντιπροσωπευτικὸ τῆς τύπο τὸν Κ. Π. Καβάφη. Στὶς γραμμῆς αὐτῆς μᾶς δίνει τὸ τελειότερο ἴσως πορτραῖτο ποῦ γράφηκε γιὰ τὸν Ἀλεξανδρινὸ Μαιτρο. «Νὰ ἕνας ἄνθρωπος μπροστὰ μου, ἄρτιος, ποῦ τελεῖ τὸν ἄθλο τῆς τέχνης μὲ ὑπερηφάνεια καὶ σιωπῆ. Ἀρχηγὸς ἐρημίτης, ὑποτάσσει τὴν περιέργεια, τὴν φιλοδοξία καὶ

τήν φιληδονία, σὸν αὐστηρὸ ρυθμὸ μιᾶς ἐπικούρειας αἰσθητικῆς». Καὶ γιὰ τὸ τόσο παρεξηγημένο, ἀπ' τοὺς στενοκέφαλους καὶ μικρόψυχους ἔργο τοῦ Καβάφη, λέει παρακάτω : «Ὁ ἔξωτερικὰ πρόχειρα, μὰ σοφὰ μελετημένος στίχος τοῦ Καβάφη, ἡ θεληματικὰ ἀλλοπρόσωλλη γλῶσσα του, ἡ ἀπλοϊκὴ ρίμα του, εἶναι τὸ μόνο σῶμα ποῦ μποροῦσε πιστὰ νὰ περικαλύψῃ καὶ νὰ φανερώσῃ τὴν ψυχὴ του. Σῶμα καὶ ψυχὴ στὰ τραγούδια του εἶναι ἓνα. Σπάνια στὴν ἱστορία τῆς φιλολογίας μας μιὰ τέτοια ἐνότητα ὑπῆρξε τόσο ὀργανικὰ τέλεια». Οἱ γραμμὲς αὐτὲς ἀξίζουν νὰ μελετηθοῦν ἰδιαίτερα.

Τὸ βιβλίον κλείνει μὲ τὶς ἐντυπώσεις του ἀπὸ τὸ Σινᾶ. Ἡ φράσεις του ἴσως πιδ νευρικές, πιδ πελεκητές. Ὁραματίζεται τὸν ἀτέλειωτο δρόμο ποῦ τὸν νανουρίζει τὸ ρυθμικὸ κούνημα τῆς καμῆλας καὶ τὸ μονότονο τραγοῦδι τοῦ Ταῆμι, τὶς περιπέτειες τοῦ Ἰσραήλ, ὅταν ὑπὸ τὴν ὄδηγία τοῦ Μωϋσῆ καὶ τοῦ Θεοῦ — ποῦ πῆγαινε μπροστάρης τὴ μέρα κολόνα ἀπὸ καπνὸ — περνοῦσε τὸν ἴδιο δρόμο γιὰ νὰ βοῆ τὴ γῆ τῆς ἐπαγγελίας. Κι' ἄξαφνα τὸ μοναστήρι τοῦ Σινᾶ σὰν ἓνα ψυχικὸ θάμα. Οἱ ἐντυπώσεις του βέβαια δὲν εἶναι μυστικιστικὲς, καὶ οἱ θαυμάσιες σελίδες ποῦ ἔγραψε γιὰ τὸ Σαμουήλ ἐπηρεασμένος ἀπ' τὸ περιβάλλον, ἔχουνε τὴ φλόγα καὶ τὴ σκληράδα τοῦ Ἰεχωῶ.

Τελειώνοντας, θυμοῦμαι μερικὲς φράσεις του : «Ποιὸ εἶναι τὸ χρέος μας ; νὰ στεκόμαστε μπροστὰ στὴν ἄευσο μὲ ἀξιοπρέπεια, νὰ μὴ φωνάζουμε οὔτε νὰ γελοῦμε γιὰ νὰ κούψουμε τὸ φόβο μας, μήτε νὰ σφαλίζουμε τὰ μάτια. Ἦσυχα, σιωπηλά, νὰ μάθουμε νὰ κυττάζουμε τὸ βάραθρο χωρὶς ἐλπίδα καὶ φόβο.»

Ν. ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ

Ο ΧΡΙΣΤΟΣ, ΛΥΡΙΚΟ ΔΡΑΜΑ

(Ἀπόσπασμα)

—ΥΠΙΚΑΡΗΣ Ὅσοι εἶναι κατηχούμενοι, νὰ φύγουν!

Γυναῖκες καὶ παιδιὰ νὰ φύγουν!

Σημαδιακοί, θεατρίνοι, ἀρώστοι,
κι ὅσοι κρυφὰ μὲ ἀρσενικὰ γιὰ θηλυκὰ
δαιμόνια σμίγουν

κι ὅσοι δὲ νοιώθουν τὴν καρδιά τους καθαρή,
νὰ φύγουν!

Φευγατε ἀπ' τὰ στασίδια,
σηκωθῆτε ἀπ' τὶς πλάκες, προχωράτε!

Κατεβῆτε ἀπ' τὸ γυναικίτη!

Πλημύρισαν οἱ ταπεινὲς σας μοῖρες
καὶ ξεχειλίζετε!

Κι ἄλλα, ἀδερφοί μου, ἐλέη τοῦ Θεοῦ μας, δὲ χωράτε!

Αἱ φρουροὶ τῆς σιωπῆς, σταθῆτε ὀμπρὸς στὶς θύρες
καὶ ξεχωρίζετε.

Στέκει ὁ Χριστὸς σὰν τὸ ψωμί καταμεσὶς τοῦ δρόμου.

Καὶ λιμασμένοι ἀπάνου του χοιμοῦν

φτωχοί, τυφλοί, σακάτες καὶ φαμέγοι.

Κι ἀφτὸς σπλαχνίζεται καὶ σὲ δλους διαμελίζει

τὸ σῶμα του καὶ δὲ διαλέγει!

Μὰ ὡς τὰ τραπέζια σηκωθοῦν,

ὁ φοβερὸς ξεδιαλεγμὸς ἀρχίζει!

Τὸ ἔλεος κ' ἡ καλωσύνη πιά δὲ μᾶς χωροῦν

κ' ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ σὰ Στρατηγίνα μᾶς βιγλίζει!

Διαλέμε στὴ φοριχτὴ τὴ δευτέρῃ του γέννα,

τὰ θρασεμένα στὸν ἀγῶνα ἀντρίκια στήθια,

τὰ γόνατα τ' ἀδρὰ καὶ τὰ γαλήνια φρένα.

Κράζει ἀπ' τὰ μνήματα ὁ Θεός : Βοήθεια!

Καὶ τὸν ἀκοῦν οἱ διαλεγτοὶ καὶ φορίσσαντας κινοῦν
μαζί του ν' ἀργαστοῦν τὴ σωτηρία!

Φευγάτε, ν' ἀπομείνουν πιά μὲ τὸ Χριστὸ μονάχοι
στὴ μυστικῇ, μεγάλη Ἀκολουθία!
Γόνα τὸ γόνα τους νὰ σμίξουν καὶ τὸ νοῦ
σὰ στρατηγοί, πριχοῦ ν' ἀρχίσει ἡ μάχη!

ΦΡΟΥΡΟΙ ΤΗΣ ΣΙΩΠΗΣ Καθάρισε ὁ ναός!

ΤΥΠΙΚΑΡΗΣ Ἀρχίζει ἡ μυστικῇ μεγάλη Ἀκολουθία!
Ἀρχίζει ἡ μυστικῇ μεγάλη Ἀκολουθία!
Ὅσοι πιστοί!

Ζιγώσετε μὲ πίστη, φόβο, ἀγάπη!
Τὸ σῶμα κ' αἷμα τοῦ Χριστοῦ στὸ δισκοπότηρο
πηδαίει καὶ μὲ βαράει φτεροκοπώντας, λὲς
κ' ἓνας ἀητὸς τὴ φούχτα μου ξεμασκαλίζει!
Παρακαλῶ σας, ἀδερφοί, γοργὰ σιμώνετε
Πιά δὲν μπορῶ!
Καὶ σεῖς ἀπ' τὸ χορὸ,
οἱ ψαλτάδες, κατεβήτε!

ΕΝΑΣ ΠΙΣΤΟΣ Ἀχ! ἄχ! νὰ μεταλάβω χύνουμαι, μὰ δὲν μπορῶ,
τρομάζω!

ΑΛΛΟΣ ΠΙΣΤΟΣ Μέσ' στὸ ψωμί καὶ στὸ κρασί, τὰ μάτια σου
θωρῶ κι ἀνατριχιάζω!

ΤΥΠΙΚΑΡΗΣ Κύριε! Κύριε!

Κατέβα στὸ ἅγιο Δισκοπότηρο,
σὰν καθάραρος στὸ ἄλογό του!
Κατέβα σὰ φωτιά νὰ καθαρῶσεις
τοῦ ἀνθρώπου τὴν καρδιά καὶ τὰ νεφρὰ καὶ τὸ μυαλό
Κατέβα κάρθουνο ἀναμένο, καὶ σφηνώσου [του!
ἀναμεσὸς στὰ χεῖλια του, νὰ προφητέψουν!
Κατέβα, Ἀόρατε, στὴ γῆς καὶ μὲ ψωμί καὶ μὲ κρασί
σαρκώσου!
Σιγῇ, σὰ νυχτοπούλι ἀπάνου μας κουρνιάσου!
Εἴμαστε ἐμεῖς, μέσ' στὴ ζεστὴ φωλιά τῆς Ἐκκλησιᾶς,
τ' αὐγά σου!

ΨΑΛΤΗΣ ΔΕΞΙΟΣ Δὲ μᾶς χωροῦν, στενέψαν πιά τὰ σύνορα
μᾶς πνίγουν τὰ κορμιά μας! [τῆς γῆς
Σὰν τὰ ξαφτέρουγα, γιομάτα φῶς καὶ φτέρουγες,
γοργὰ φτεροκοποῦν, χτυποῦν τὰ σωθικά μας!

ΨΑΛΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΟΣ Ὡ Κύριε, σύντριψε τὰ πόδια μας γιὰ
παντοτινὰ μπροστά σου! [νὰ χορεῦουν
Καὶ σπάσε τούτη τὴ θνητὴ καρδιά, σὰ στάμνα,
γιὰ νὰ χυθεῖ ἡ ψυχὴ, μεμιάς, στὴ θάλασσά σου!

ΕΝΑΣ ΠΙΣΤΟΣ Ὁ θόλος τοῦ ναοῦ σὰν οὐρανὸς σηκώνεται
κι οἱ μαῦρες πέτρες φῶς φεγγοβολοῦν καὶ σύφλογα
τὰ πολυκάντηλα ἀποπάνου μας σαλεύουν!
Σχιρτοῦν τὰ πέτρινα σταφύλια στὶς κολόνες
κι ὁ ἀγριοπερίστερος στὸν ἄμῶνα χτυπάει,
κλαγκάζοντας, τὰ δυὸ κυπαρισσόφτερά του!
Κι ἀπὸ τὸ τέμπλο τὸ χρουσὸ, θλιμένοι, ἀμίλητοι,
κατηφοροῦν στὴ γῆς οἱ δώδεκα ἀποστόλοι!

ΑΛΛΟΣ ΠΙΣΤΟΣ Ἀπ' τὸ στασίδι, ἀσύλευτος ἀητὸς, βιγλίζω:
Ἀνοίγει ἡ στέγη τ' οὐρανοῦ καὶ κατεβαίνει
μεσ' σὲ λευκὸ σεντόνι ἡ μυστικῇ Ὀπτασία.
Καὶ τέσσερεις μεγάλοι ἀγγέλοι ἀπ' τὶς ἄκρες
μὲ τρόμο τὴν κρατοῦν καὶ τὴν πιθώνου ἀγάλια
στὴν πράσινή μας γῆς, σὰν κόρη λιγωμένη.
Οἱ πιστοὶ Ἱερουσαλήμ! Ἱερουσαλήμ!

Γ. ΠΙΣΤΟΣ

Θωρῶ τὶς ἅγιες
καστρόπορτες στὴν αὐγινὴ νὰ λάμπουν πάχνη.
Τὰ σπιτικά πλαντοῦν στὴν καταχνιά κ' οἱ δρόμοι,
σὰ φλέβες φῶς, κλαδίζονται κι ὁ τροῦλος μόνο
τῆς ἐκκλησιᾶς ψηλά φλογοβολαίει, σὰν αἷμα.

Οἱ πιστοὶ Ἱερουσαλήμ! Ἱερουσαλήμ!

ΤΥΠΙΚΑΡΗΣ Ἀδερφοί, τὸν ἱερὸ μὴ λαχπατᾶτε κύκλο!
Μὲ τρόμο, μὲ χαρὰ, πιαστήτε ἀπ' τὰ στασίδια!
Καὶ σβύστε τὰ κεριά, νὰ λάμπουν στὸ σκοτάδι
τοῦ Θεοῦ τὰ ἱερὰ ἀγωνίσματα καὶ τ' ἅγια πάθη.
Τὸ πνεῦμα ἀνέβη σὰν κρασί στὴν κεφαλὴ σας!

Και νά, τὰ χώματα σκορποῦν ἀπ' τὰ ματόφυλλα,
λυτρώνεται ἡ ματιά, καὶ σμίγουν μὲ χαρὰ
τὰ μακρυνά, σὰν ἀδερφοὶ ξενητεμένοι.
Ποχαμηλώσαν τὰ βουνά κ' οἱ κάμποι φάνηκαν,
οἱ θάλασσοι στὰ πόδια σας βογγοῦν κι ὁ ἀκίνητος
καιρὸς μὲ ὑποταγή στὶς φούχτες σας στρουφίζεταν
σὰ μιὰ περγαμινὴ μὲ πορφυρὰ σημάδια.
Κι ἀγγέλοι ξεκινοῦν, σὰν κτίτορες κρατώντας,
στὶς ἀνοιχτὲς παλάμες τους, μὲ τὰ τρεχούμενα
νερὰ καὶ μὲ τὰ σπίτια, τὰ τειχιὰ, τὰ λιόφυτα, —
τὴν ἅγια πόλη ποὺ σκοτώνει τοὺς προφήτες.
Πάνου στὶς στέγες πιά καὶ στὰ βουνά ξημέρωσε
καὶ κατεδαίνει ἡ πρώτη Κυριακὴ τοῦ Πάσχα
στὰ σπίτια, τρέμοντας, γιατί στὸ μνήμα κοιτάται
τρεῖς μέρες τώρα μοναχὸς ὁ Γυιὸς τοῦ ἀνθρώπου!
Μάταια προσμένει μιὰν καρδιὰ ναρθεῖ, νὰ σκύψει
στὸ χῶμα καὶ γλυκὸ ν' ἀρχίσει θρήνο ἀπάνου του.
•Μάνα! σιγά, πνιχτά, ἀπ' τὸ μνήμα κράζει, Πέτρο!
•Μαρία! Ψυχὴ δὲν ἀπαντᾷ μονάχα οἱ βάρβαροι
φρουροὶ βαριά στὸ χῶμα του ἀποπάνου τ' ἄρματα
καταχτυποῦν, καὶ παίζουν τὰ φτωχὰ σκουτιά του!

ΠΙΣΤΟΣ "Αχ! ἓνα σπίτι πάει μπροστὰ καὶ μεγαλώνει!
ΤΥΠΙΚΑΡΗΣ Τὸ ἀνώγειο ποὺ μαζώχτηκαν οἱ μαθητάδες
μὲ φόβο, τὸ πουρνὸ τῆς Κυριακῆς, ἀνοίγεται
μπροστὰ σας! Κάντε, ἀδέρφια, ὑπομονή, μὴ βιάζεστε,
καὶ τώρα θὰ φανοῦ οἱ κιοτῆδες στὸ κατώφλι!
Ποιὸς τὴ γυναῖκα ἀνεζητάει καὶ ποιὸς τὴν τράτα του
τὴν ψαρκιή, καὶ ποιὸς τὸ γυιὸ του μέσ' στὴν κούνια!
Κ' ἓνας δὲ βρέθη σὰν πιστὸ σκυλὶ νὰ σκάψει
τὰ χώματα καὶ νὰ φωνάζει τὸν ἀφέντη!

Β. ΠΙΣΤΟΣ "Αχ! μιὰ γυναῖκα ἀσκώνεται ἀπ' τὴν κλίνη λάμπει
σὰν τὸ ἀναμένο τὸ κερί, γλομὴ κι ὄραϊα.
Μεγάλε Τυπικάρη, ἔσθ' πού μέσ' στὰ φρένα
πᾶσα κρατᾷς τῆς τελετῆς τὴν τάξη, μίλησε!

ΤΥΠΙΚΑΡΗΣ Τούτη ἡ Μαρία ἢ Μαγδαληνὴ ναι, μὲ τὰ ἔφτα
δαιμόνια. Τούτη καθαλάροι σ' ἐλεφάντους;

σὲ ἀλόγατα καὶ σὲ καμῆλες, παραβάνια
κι ἄλλοι ἀπὸ τάξιμο πεζοὶ κι ἄλλοι ἀπ' τὴ θάλασσα,
τρικάρτερα φορτώνοντας καράβια, ἐκίνααν,
ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς γῆς, νὰ τὴ φιλήσουν.
Μὰ στὸ κατώφλι τῆς μιὰ μέρα ποὺ στεκόταν
βαμένη κι ἄπλωνε τὸ δίχτυ τοῦ θανάτου,
γλυκὰ χαμογελώντας στοὺς διαβάτες, ἄξαφνα
ἀπ' τὴν πλατιά τῶν ἐραστῶν τὴ στράτα, νά,
τὸν Κύριο μοναχὸ θωρᾷ νὰ ξεπροβαίνει.
Φέγγουν τὰ πόδια του σὰ δυὸ φτερὰ καὶ κοιτάται
μέσ' στὸ ἀψηλό του μέτωπο βαθιά, γαλήνιος
ὁ νοῦς του καὶ καλὸς, σὰ χορτασμένος λιόντας.
Τρεμάμενη ἡ Μαρία ἀκουμπᾷ στὸν παραστάτη
καὶ μὲ ψιλὴ φωνή, σὰν τοῦ πουλιοῦ, ποὺ φρίσσαντας
στὰ μάτια τὰ γλυκὰ τοῦ ἀστρίτη κατεδαίνει,
ἡ ἁμαρτωλὴ, ἔσση γυναῖκα ξεφωνίζει!
Πραγὸς προσπέρασε ὁ Χριστὸς καὶ ρίχνει ἀπάνου τῆς
τὰ μάτια· σκίσησαν τὰ σωθικά τῆς πόρνης,
μωρὸ ὡς νὰ λάχτισε τὸ ρημαγμένο κόρφο!
Τὸ σπίτι παρατάει μὲ τὸ βαθὺν κρεβάτι
καὶ δίχως τῆς ἀλλῆς τὴ θύρα νὰ σφαλίζει,
χοιμάει ξοπίσου του φωνάζοντας: Ραβῆ,
Ραβῆ, λυπήσου με, Κυλέ, καὶ κοίταξέ με!
Καὶ στάθηκε ὁ θεὸς στὴ γῆς, χαμογελώντας.

Μαγδαληνὴ, σὰν τὸν Ἰορδάνη σὲ τυλίγει
φλογᾶτος, γαληνός, ὁ βραδυνὸς ἀγέρας!
Ἡ πόρνη τοῦ Θεοῦ βαπτίζεται, ἀδερφοί μου!
Βαπτίζεται τὴν ὥρα αὐτὴ ἡ καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου!
Στὰ πόδια του τὰ μῦρα χύνει, τὰ μαλλιά τῆς
ξεπλέκει καὶ γελάει καὶ κλαίει, τὸ Θεὸ κρατώντας.
•Ποτέ, ποτέ, δὲν εἶχεν ἡ ἁμαρτία, φωνάζει,
κ' ἡ πιὸ γλυκειά, Ραβῆ, τὴν ἐδικιά σου γλύκα.

Τώρα, σιωπή, ἀδέρφοι, ν' ἀκούσουμε τί λέει!

ΕΪΤΑΝ, ΑΛΗΘΕΙΑ, ΤΟΣΟ ΑΠΕΛΠΙΣΜΕΝΗ...

Καὶ γὰρ, τὸ θαῦμα ποῦ ἔγινε! Ποῦ βροῆκα
τὴν ἠρεμία καὶ πάλι στὴ ζωὴ μου...
Ποῦ οἱ σκέψεις μου οἱ μαῦρες σκορπιστῆκαν
ἐρείπια, στὴν χαρούμενη ψυχὴ μου...

... Ἔΐταν, ἀλήθεια, τόσο ἀπελπισμένη
ἡ ψυχὴ μου, κι εἶταν τόσο τὸ σκοτάδι...
Μὰ ξάφνου ἀντίκρουσα — στιγμὴ εὐλογημένη —
δὺο μάτια ποῦ δακρῦζαν μὲς στὸ βράδυ.

ΧΑΓΕΡ ΜΠΟΥΦΙΔΗΣ
(ΙΣΑΝΤΡΟΣ ΑΡΙΣ)

ΗΘΟΠΟΪΑ

Σὲ Σέγα ποῦ, κάπως ἀργά, ἦρθες μὲς στὴ ζωὴ Μου
γὰ παίξις ρόλο ἠθοποιοῦ σκληροῦ καὶ δυνατοῦ
θάπρεπε μιὰ ἀφιέρωση θεορμὴ σὰν τὴ δική μου
καὶ σὰν τὸν ἄγριο μου Ἐαυτό.

Δὲν εἶσαι ἡ μόνη ἀγάπη μου· οὔτε ἡ ὕστατη
ἀπ' τὶς παλιές, μὰ οὔτε κι' ἀπ' τὶς νέες·
Εἶσαι ἀπ' τὶς μορφές ποῦ ἐγνώρισα
τὶς πιό, ὠραίες...

Σ' ἀγάπησα γιὰ τὴν Ἀνία καὶ τὴ θλίψη Σου —
τὰ μάτια σου τὰ ὠραῖα, τὴν ψυχὴ σου
τὴν ἀγωνία στὴν ποιητικὴ σου ἐκδήλωσι
καὶ τὴν αἰσθητικὴ Σου...

Ἡ ἀγάπη μου ἐκδηλώνεται σὲ Σέ, ἀπεριόριστα.
τότε θὰ καταλάβης τὴ μορφὴ της
ὅταν συγκινηθῆς ἀπ' τὸ ψιθύρισμα
ποῦ σέρνεται λυπητερὰ μαζί της.

Ζῶ, πάντα δίπλα Σου· μ' αἰσθάνεσαι,
τὸν Ἔρωτά μου, δὲν τὸν νοιώθεις, ἴσως.
Εἶσαι τὸ φῶς τῆς ἔμνευσης μου αὐτῆς,
δὲν μ' ἀγαπᾷς; — δὲν σοῦ ἔχω μίσος.

Ὁ ΜΑΡΙΟΣ ΒΑΪΑΝΟΣ

ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΤΗΡΙΟ

Χαῖρε! Γιὰ μὲ ἡ ἀγάπη σου, ποῦ τὴ ροστάλησα, εἶταν
τὸ μακρονὸ χιμαιρικὸ ἀκρογιάλι τῶν ὄνειρων.
Βιολιὰ ὄλο πόθος, ἀνθίζαν σὲ ὀπάλλινες σελῆνες
καὶ μᾶς μεθοῦσαν τὰ βαρεῖα τὰ ρόδα τῶν Γαδείρων.

Χαῖρε! μαζὴ σου ἐπέθαναν τὰ ἐφήμερα ὄνειρά μας—
ἦχοι ποῦ μὲς στὴ νεκρικὴ τὴ σιωπῇ ἐπιστρέψαν.
Καὶ τοῦ ἔρωτός μας ἡ παλιὰ ἱστορία εἶταν σὰν ὄλες:
ὅσων πολὺ ἀγαπήσανε κι ὅσων πολὺ ἐπιστέψαν.

Χαῖρε! Οἱ ψυχές, ποῦ ἀφέθησαν παράφορα στὸ πάθος,
μὰ νύχτα πάλι, τὴ στιγμὴ τοῦ χωρισμοῦ ἀνανῆψαν.
Κι ἔτσι, ὡς καθένας κλείστηκε ξανά στὴ μοναξιά του,
τὰ βήματά μας τὸν κοινὸ μας δρόμο ἐγκαταλείψαν.

Χαῖρε! Τῶν μακρονόμενων βηματισμῶν σου ὁ ἦχος,
σὰ μιὰ καμπάνα νεκρικὴ, ἀντηγεῖ μὲς στὴν καρδιά μου.
Στὸ μάρκος τοῦ νυχτερινοῦ ἐγκαταλειμένου δρόμου,
μόνος κηδεύω τὸ λησμονημένον ἔρωτά μου.

Χαῖρε! σὲ λίγο, ὅταν χαθοῦν μακρονὰ τὰ βήματά σου,
κι ἐγὼ θὰ φύγω, τὸ μοιραῖο μου δρόμο ἀκολουθώντας.
Κι ὅπως καὶ πρὶν, ἡ μοναχὴ ψυχὴ μου θάπομεινε
τοῦ ἀγνώστου τὴ ροσταλτικὴ γοητεία ἀκολουθώντας.

Χαῖρε! Ὡ εἶναι ἔτσι ὠραῖο κανεὶς τὴ ζωὴ γὰ ξαναρχίξῃ,
γὰ δροπὴ ὄλα τὰ ἐφήμερα λουλούδια τῶν ὄνειρων
καὶ γὰ τοῦ μένη στὴν ψυχὴ του ἡ γοητεία των, ὅμοια
μὲ μακροντὴν ἀνάμνηση ἀπὸ ρόδα τῶν Γαδείρων...

8-6-27

Γ. ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ

ΣΤΗ ΝΙΟΤΗ

Τὸ αἶριο ἐμᾶς ποτὲ ἄς μὴ μᾶς φοβίσει
στὸ τώρα πάντα ἄς τρέχει ὁ λογισμὸς
κάθε μας κίνηση καὶ λυτρωμὸς
τὸ ἀλύγιστο τῆς μοίρας μὴ μᾶς κλείσει

τὸ δρόμο πρὸς τὴ Νίκη — καὶ τὰ σκότη
θὰ διαλυθοῦνε τῶν καιρῶν μὲ τὸν καιρό.
Σῶμα καὶ πνεῦμα ἄς γτιάσουμε γερὸ
τροανὴ ἢ δική μας τώρα ἄς λάμψη ἢ νιότη.

Ποῦ μ' ἀτσαλένιο χέρι θὰ χτυπήσει
τις πίκρες καὶ καῖμους ποῦ κοῦβει ἡ ζήση.

Κ. ΒΑΜΒΑΚΑΣ

ΑΠΟ ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΩΝ ΜΑΤΙΩΝ

ΞΑΓΡΥΠΝΗΜΑ

Μεσ' σὲ μιὰ νύχτα εἶδα Παραδείσους
Ἑλύσια, Ἑδέμ, Νισβάνες, Ἑλδοράδα,
εἶδα Ταρτάρους Ἀλισσοῖν Ἀβύσσους
εἶδα καὶ τὸ Μυστήριον καὶ τὴν Ἑμορφάδα.

Εὐροῖκα θησαυροὺς πὸν νὰ σασιόσης
Μεσ' σὲ μιὰ νύχτα ἔχτισα Παλάτια
Τι ἔκανα νὰ μὲ ρωτήσης
Ἐβλεπα...

τὰ δυό σου μῖτια...

ΑΠΟΚΑΘΗΛΩΣΗ

Σ' ἓνα καινούργιο Γολγοθᾶ σὲ σκοτεινὴ μεριά
Εἶδα στημένο ἓνα σταυρό. Εἶδα μιὰ ὠραία βεβήλωση
Ὁ σταυρωμένος μάρτυρας ἦτανε μιὰ καρδιά.
Πκῆθος ὁ κόσμος γύρω της γιὰ τὴν ἀποκαθίλωση.

Πῆγα κοντὰ της γιὰ νὰ δῶ σὰν τί σκληρὰ καρδιά
Τὴν εἶχαν μιλῆσει στὸ σταυρό. Ἦτανε δυὸ μονάχα
σὰν ἄστρα — ὦ ἔμορφιά!

Ἦταν δυὸ μάτια τὰ καρφιά. Ρωτᾶς ποιά νάσαι τάχα;

ΛΑΙΛΙΟΣ ΚΑΡΑΚΑΣΗΣ

Τὰ τρία αὐτὰ ποιήματα εἶναι ἀπὸ τὰ καλύτερα τῆς συλλογῆς τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ ποιητῆ κ. Π. Βρισμιτζάκη ἙΣαρκοράγοι καὶ Ὀβελίσκοι, ποῦ κυκλοφόρησε τελευταία. Τὸ ὠραίο σχῆμα εἶναι τοῦ κ. Μίμη Παπαδημητρίου.

ΣΦΙΓΓΑ

Τὸ μυστικὸ μου ποῦ κρατῶ στὰ στήθη
ἀξήγητο θὰ μείνει στὸν καθένα.
Αἶνιγμα μὲς σὲ χρόνια περασμένα,
γοῖφος στρουφρὸς μὲς τὰ πολλὰ τὰ πλήθη.

Κ' οἱ κούφιοι ποῦ μὲ τριγυρίζουν λίθοι
ἀντιλαλοῦν μυστήρια χαμένα,
θρόλους παλιούς... Μὰ αὐτὰ ὅλα ξεχασμένα,
στὸ πέρασμα τοῦ χρόνου καὶ στὴ λήθη.

Τὰ στήθειά μου τ' ἀπόρητα κρατοῦνε.
Τριπλὸ τὸ φῶς μου καὶ τριπλὴ ἡ ψυχὴ μου
ἀπὸ τὰ νύχια ὡς μὲ τὴν κεφαλὴ μου.

Πάνω μου ἀόρατοι οἱ θεοὶ περνοῦνε,
Ὁ Ὅσιος μὲ τὴν Ἰσιδα ἓνα πλέκει
μυστήριον. Κ' ὁ Ὄρος κλαίει παρῆκει.

ΠΥΡΑΜΙΔΕΣ

Πανάρχαιες στὸν κόσμον ἡ Πυραμίδες
στὸν ἥλιο ὑψώνονται. Μὲς τὸ μεθῦσι
τῆς δόξας τους οἱ Φαραὼ ἔχουν στήσει
στὴ Γκίζα τὶς τραχιές τους προσωπίδες.

Τριγύρω τους πετοῦνε ἡ νυχτερίδες,
καὶ ἡ ἀυγὴ τὰ ρόδα της ὡς νὰ σκορπίσει,
τὸ σῶμα στοὺς χοροὺς της θὰ λικνίσει
ἡ Ἰσις μὲ τῶν θεῶν τὶς παλλακίδες.

Ἀπὸ βαθύ της ὄνειρο ξυπνάει
ἡ Σφίγγα καὶ στὰ νύχια της μετράει
πόσοι γι' αὐτὴν κυκλοφοροῦνε μῦθοι.

Τῶν δοχηστρίδων φεύγουνε τὰ πλήθη.
Τῶν Φαραὼ πάντοτε ἡ δόξα μένει
στὶς πυραμίδες πάνω λιθωμένη.

ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

Στὸ πένθιμο τῆς σκέψης μανωλεῖο
κ' οἱ δυὸ ποῦμασε πάντα βυθισμένοι,
σκληρὰ ἀπὸ τὴν τύχη μας κνηρημένοι,
περνούσαμε τὸν πλανερό μας βίο.

Κάποτε σὲ φαντασικὸ τοπεῖο
ἐμέναμε μπροστὰ συλλογισμένοι,
πότε στὴ λύπη μας παραδομένοι,
σὰν πάπυροι, μπαίναμε στὸ μουσεῖο.

Κ' ἐκεῖ, μέσα στὰ παλαιὰ μνημεῖα,
θλιμμένοι οἱ Φαραὼ ὅπως μᾶς κντοῦσαν,
στὴ μουσική τους γλώσσα μᾶς μιλοῦσαν.

Καὶ μᾶς, κυρίενεν ἡ ἐπιθυμία,
πλάι στῆς μούμης τους νὰ ξαπλωθοῦμε
καὶ στὴ Νιφβάνα τους νὰ λικνισθοῦμε.

Π. ΒΡΗΣΙΜΙΤΖΑΚΗΣ

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

Η ΕΚΘΕΣΗ ΠΟΥ ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΑΝ ΟΙ "AMIS DE L'ART"

Ἡ ἔκθεση ζωγραφικῆς καὶ γλυπτικῆς (στὴν Αἴθουσα «Paul» ὁδὸς Φουάτ) ποὺ διοργάνωσε στὴν πόλη μας ὁ καλὸς ὄμιλος «Amis de l'art», ἀπ' τὶς 11 ὡς τὶς 25 Ἀπριλίου, πέτυχε πολὺ.

Σαραντα ζωγράφοι καὶ πέντε γλύπτες οἱ περισσότεροι ἐρασιτέχνες ἐκθέτουν ἀπὸ τρία καὶ τέσσερα ἔργα.

Γιὰ τὰ ταμπλώ ποὺ ἔστειλαν — κατ' αἴτηση τῶν «Amis de l'art» — οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος ζωγράφοι μας (Μ. Παπαδημητρίου, Φλωρᾶ-Καραθία, Γῶγος, Sperling, Edelhofer, Mistò Carlo, Pierre Racine, A. Stoloff, Melle K. Weissenborn, V. Zaïd), δὲν θὰ μιλήσουμε ἐδῶ τὰ περισσότερα ἔχουν ἤδη ἐκτεθεῖ ἄλλοτε καὶ κριθεῖ.

Θ' ἀσχοληθοῦμε μόνο μὲ τὴ σοβαρὴ καὶ πολὺ ἀξιόπροσέχτη προσπάθεια τῶν ἐρασιτεχνῶν. Ἀρκετοὶ ἀπ' αὐτοὺς παρουσίασαν ἔργα πολλῆς ἀξίας. Θὰ μιλήσουμε γιὰ τοὺς περὶ ἐνδιαφέροντας.

Τὸ «Πορτραῖτο» τοῦ κ. Περικλῆ Ἀναστασιάδη μὲ τὸ πολὺ καλὸ σχέδιο καὶ τὴν ζωντανὴ αἴσθησή του δείχνει τεχνίτη μὲ ταλέντο καὶ μελέτη ποὺ ξέρεي τί θὰ πεῖ ζωγραφικῆ. Καὶ τὰ τοπεῖα του καλά, νομίζομε ὅμως πῶς τὸ πορτραῖτο εἶναι ἡ εἰδικότητά τοῦ καλλιτέχνη. Κριμα ποὺ δὲν εἶδαμε κι' ἄλλα του ταμπλώ.

Τὰ «fleurs d'abricotiers» τῆς κ. Α. Παχουντάκη εἶναι ἓνα πολὺ ἐπιτυχημένο παστέλ.

Ἰδιαιτέρη ἐντύπωση μᾶς ἔκαμε ἡ ἐργασία τῆς Εὐγενίας Λιμπεροπούλου, ἀλεξανδρινῆς νέας ποὺ σπουδάζει τώρα στὸ Μόναχο. Τὰ δυὸ ταμπλώ της «Κυρία μὲ τὸ μπουκέτο» καὶ «Νοσταλγία» τὰ χαρακτηρίζει μιὰ εὐγένεια, μιὰ χάρι.

Τὰ ἔργα της ξεχωρίζουν γιὰ τὴν ἀτμόσφαιρά τους, τὸ καλὸ καὶ μελετημένο σχέδιο, τὸ ὥραιο χρῶμα. Στὴν καλλιτέχνηδα αὐτὴ πρέπει νὰ στηρίξομε πολλὰς ἐλπίδες. Ἔχει γερὸ ταλέντο καὶ ἐργάζεται εὐσυνείδητα. Εἶναι ἀκόμα συγχρατημένη στὴν ἐκδήλωσή της καὶ διστακτικὴ ἰδίως στὸ πρῶτο ταμπλώ μὴν ξεχνᾶμε ὅμως πῶς σπουδάζει.

Μὲ τὸ δεύτερο ἔργο της δείχνεται περὶ τολμηρῆ καὶ

μ' ὄλο πὸν δὲν εἶναι κατασταλαγμένη στὴν κατεύθυνσή της αὐτή, μᾶς ἀρέσει ἡ «Νοσταλγία». Θὰ θέλαμε πολὺ νὰ τὴ δοῦμε νὰ φύγει ἀπὸ κοριτσιίστικα θέματα, νὰ πλουτίσει τὴ σκέψη της, νὰ δεῖ πειὸ πλατεῖα τὴ ζωή.

Ἐνας ἐπίσης πούχει πλέρια γνώση ζωγραφικῆς εἶναι ὁ Raymond de Menasce. Ἀπὸ τέσσερα ἔργα πὸν ἐκθέτει τὸ καλύτερό του εἶναι ἡ «Nature Morte» (ἀριθ. 47). Τὸ σχέδιό του ἐντελῶς ἀκαδημαϊκὸ ἀλλὰ μὲ σύλληψη καὶ αἴσθησις μοντέρνου. Χαρακτηρίζει καλὰ τὴν ἀτμόσφαιρα τοῦ δωματίου, ξέροι ἀπὸ ἀρμονία χρώματος, ἀπὸ σύνθεσις, φῶς, valeurs. Ἡ προσπάθειά του εἶναι σημαντικὴ.

Τὰ «ἄσπρα τριαντάφυλλα» τῆς Lydia Mortera μᾶς συγκίνησαν. Σύνολο πολὺ ἀρμονικὸ, τὸ σχέδιό της σίγουρο, τὸ φῶς τεχνικὰ βαλμένο. Τὸ ἔργο τὸ χαρακτηρίζει μιὰ φινέτσα, μιὰ χάρη. Καὶ τὸ ἄλλο της ταμπλώ, μὲ τὰ χίτρινα λουλούδια, ὄραϊο. Δὲν εἶναι ὅμως πειὰ αὐτὸ «μελέτη», ὅπως τὴν ὀνομάζει, εἶναι ἄριστο ἔργο.

Ἀξιοπρόσεκτος πίνακας εἶναι καὶ τὸ «ἄσπρο ἱζαμί» τῆς Andrée Sasson. Χαρακτηρίζει καλὰ τὴν ὕλη καὶ μᾶς μεταδίδει μιὰν ὄραϊα αἴσθησις τοῦ χρώματος.

Ἡ Χ. Παρόδη ζωγραφίζει μὲ χάρη. Τὰ «Κόκκινα τριαντάφυλλα» ὄραϊα. Ἔχει καὶ ἄλλα ἔργα. Στὸ χεῶμα της εἶναι καταφανῆς ἡ ἐπίδρασις τῆς Κας Καραβία.

Ἦστερα ἀπὸ τόση σοβαρὴ καὶ ἄξια ἐργασία θᾶπρεπε ν' ἀποσιωπήσομε τὸ πρωτόλειο τῆς Axisa Maghy. Μ' ὄλες ὅμως τὶς τεχνικὲς ἐλλείψεις του ἔχει ἕνα αἴσθημα καὶ μιὰ ὑποβλητικὴτητα τὸ παράξενο αὐτὸ ταμπλώ «Ἡ Φάτιμά» μὲ τὸ χτυπητὸ κόκκινο φόνημα καὶ τὸ φόντο μὲ τὰ μαυρὰ πανιά καραβιῶν πὸν μοιάζουν φτερὰ φανταστικοῦ πουλιτοῦ.

Εἶναι καὶ μερικὰ ἄλλα ἔργα πὸν πρέπει νὰ παρατηρηθοῦν — μιὰ πὸν κρίνομε ἐρασιτέχνες — ὅπως ἡ «Θάλασσα» τῆς Arcache, "Le Gash après la sécheresse" τοῦ Pr. Bruto, ἡ "Nature Morte au Chinois" τῆς L. Villemin.

Ἀπὸ ἔργα γλυπτικῆς ξεχωρίζομε τὸ "Bilibine" (bas relief) τοῦ P. Richard.

Μπράβο στὸν ὄμιλο τῶν "Amis de l'art" γιὰ τὴν ἰδέα τῆς ὁμαδικῆς αὐτῆς ἐκθέσεως τῶν Ἀλεξανδρινῶν καλλιτεχνῶν. Εἶναι πολὺ συντελεστικὸ μέσο γιὰ νὰ δημιουργηθεῖ μιὰ πειὸ ἐντονη καὶ πειὸ θαρρετὴ κίνησις καὶ στοὺς ἐρασιτέχνες.

P. Σ.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ

Γ. Θ. Μαλιτζου, «Σύμβολα». Ἐκδοσις Χ. Γαλιάρη, Ἀθήνα.

Τὰ λιγοστὰ αὐτὰ τραγούδια φρόντισε νὰ δηλώσει ὁ κ. Μαλιτζός «εἶναι ἀνατύπωσις ἀπὸ τὸ Ἀλεξανδρινὸ περιοδικὸ «Ὁθόνη»». Αὐτὸ φανεροῦναι μεγάλη εὐλιχοῦνεια. Σὲ περιοδικὰ ἐβδομαδιαῖα τοῦ εἶδους τῆς «Ὁθόνης» ὅ,τι δημοσιεύει κανεὶς, τὸ δημοσιεύει σὺν ἀπλῇ δοκιμαστικῇ ἐργασίᾳ. Δὲν ἀποκλείεται βέβαια τέτιες προσπάθειες νὰ στέκονται κάποτε. Στὴν περίπτωσις ὅμως τοῦ μικροῦ αὐτοῦ βιβλίου, τὶς δέχομαι μόνο ὡς ἀπλή, χωρὶς ἀξιώσεις, ἀνατύπωσις ὅλης τῆς «Ὁθόνης».

Σ. Σκίπη, «Ἀνθεστήρια», ἐκδοτικὸς οἶκος «Ἄγων», Παρίσι 1928. Christina Galitzi: «Sotiris Skipis» traduit de l'anglais par Philéas Lebesgue, édition spéciale des Amitiés Méditerranéennes, Μασσαλία 1928. «Patterns from a Grecian Loom» Selections from the works of the Neo Greek poet Sotiris Skipis. Μεταφρασμένο ἀπὸ τὰ γαλλικὰ ἀπὸ τὸν John Harwood Bacon, μὲ εἰσαγωγικὴ σημείωσις τοῦ Sir Edmund Gosse καὶ βιογραφικὸν σημεῖωμα τῆς Κας Χρηστίνης Galitzi. Ἐκδοσις Unwin Brothers, Ltd, London & Woking 1928.

Τὰ «Ἀνθεστήρια» εἶναι ἡ (ἀπαραίτητη πιά) καινούργια συλλογὴ ποιημάτων τοῦ κ. Σκίπη γιὰ τὸ 1928. Στὴν ἀρχὴ μιὰ «Ἄντοπροσωπογραφία». Μ' αὐτὴν: «διαβαίνει, νάτος... ὁ Σωτήρης Σκίπης!»

«Ἀπλὸς, ἀνεπιτήδευτος στοὺς τρόπους, μὲ κάποια παιδικὴ συχνὰ δειλία μπροστὰ στοὺς θορυβώδικους ἀνθρώπους»...

Μέσα στοὺς θορυβώδικους ἀνθρώπους πρέπει νὰ λογιστεῖ καὶ ὁ μεταφραστὴς του κ. Bacon. Τὰ «Ἀχνάρια ἀπὸ ἕνα Ἑλληνικὸ Ἀργαλειὸ» — ἔτσι ὀνόμασε τὶς ἀγγλικὰς ἀπὸ τὰ γαλλικὰ μεταφράσεις μερικῶν ποιημάτων τῆς «Ἀνθολογίας» — παραβαίνουν βέβαια τὰ ὄρια τῆς «δειλιάς» τοῦ κ. Σκίπη. Ὁ κ. Bacon, ἀφοῦ ζητήσῃ συγγνώμη, μὲ «ἀνεπιτήδεφτη εὐλιχοῦνεια» ἀπὸ τὸν «πραγματικὰ ἐπεικὴ» κ. Σκίπη, ὁμολογεῖ πὸς μόνο καὶ μόνο ζήτησε νὰ παρουσιάσῃ ἕνα very great man. Ἡ μεταφραστικὴ προσπάθεια εἶναι μεγάλη. Μὰ δὲν πάβω νὰ φέρνω στὸ νοῦ μου τὴ φράσις τοῦ Ὁσκάρ Οὐάιλτ: Translations of poetry as rule are merely misrepresentations.

tations (μεταφράσεις ποιημάτων είναι κατά κανόνα μόνο και μόνο παραμορφώσεις). Πού και πού πολλά δείχνουν πώς η αγγλική μετάφραση σε σύγκριση με το πρωτότυπο είναι καλύτερη από τη γαλλική. Ο τίτλος ακόμα είναι πολύ ποιητικότερος από το στεγνό "Ανθολογία", και δεν υπάρχει αμφιβολία πως τόσο η "Ανθολογία" έχει μερικά καλά ποιήματα του κ. Σκίπη, όσο κι οι αγγλικές μεταφράσεις έχουν (για να μεταχειριστώ πάλι μιὰ φράση του Ουάιλντ) "κάποιαν άξια, όπως κάθε ήχω έχει τη μουσική της".

Μέσα στους θορυβώδικους ανθρώπους που έχει στο νοῦ του ο κ. Σκίπη, θυμόμαστε τὸν Anatole France καὶ τὸν Sir Edmund Gosse. Ὁ πρῶτος μετὰ τὸ γράμμα του — πού δημοσιέβεται πάλι στὸ ἀγγλικὸ βιογραφικὸ σημεῖωμα τῆς κ. Galitzι, καὶ πάλι στὴ γαλλικὴ μετάφραση τοῦ σημειώματος. Ὁ δεύτερος μετὰ τὴν κριτικὴ appreciation πού δημοσίεψε στὸς "Κυριακάτικους Τάϊμς" τῆς 28 Σεπτεμβρ. 1919 — πού μεταφράστηκε καὶ μπῆκε ὡς πρόλογος στὴν ἑλληνικὴ ἔκδοση τῆς "Ανθολογίας" καὶ ξαναμπαίνει πάλι (χωρὶς νὰ γίνεται μνεῖα τῶν "Τάϊμς") στὴν ἀγγλικὴ μετάφραση τοῦ κ. Bacon.

Τὰ "Ανθεστήρια"; Ἄς τὰ ξεχάσω καλύτερα.

C. ANT.

Σώτου Βουρλέκη "*Ἡ καρδιά μιᾶς ἁμαρτωλῆς*". Σ' ἔνα ἔκιενές διήγημα, καθὼς τὸ ὀνομάζει ὁ κ. Βουρλέκης, — μᾶλλον ρομάντζο εἶναι — καταπιάνεται μετὰ τὴν κατάντεια τῶν κοριτσιῶν τῆς διαφθορᾶς.

Μετὰ πολὺ ρεαλισμὸ καὶ ὁμότητα περιγράφει καὶ λεπτομέρειες ἀκόμη τῆς ζωῆς τῶν δυστυχισμένων αὐτῶν ὑπάρξεων πού ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον χωρὶς νὰ τὸ νοιώσουν πέφτουν ἴσαμε τὸ ἐπάγγελμα.

Βέβαια ὁ νεαρὸς συγγραφεὺς δὲν θὰ σκέπτεται ὅτι μετὰ τὸ ἔργο του αὐτὸ θὰ ἐμποδίσαι τις προορισμένες ἀπτίς περιστάσεις γυναῖκες νὰ πάρουνε τὸ δρόμο τους. Ἴσως νὰ ἐπιδιώκει νὰ συγκινήσει παρουσιάζοντας τὴ ζωὴ τους τυρανισμένη. Μὰ εἶναι τάχα τόσο δυστυχισμένες; Στὴν ἀρχὴ βέβαια μᾶλλον ναί, καὶ σὲ ἑξαιρετικὲς περιπτώσεις ἴσως καὶ γιὰ κάμποσο καιρὸ. Ἀλλὰ δὲν εἴμαστε συνηθισμένοι ν' ἀκούμε αὐτοκτονίες τέτοιων γυναικῶν ὅπως ἡ ἡρωίδα τῆς "*Καρδιάς μιᾶς ἁμαρτωλῆς*". Μιὰ γυναῖκα πού πρωτοπέφτει μάλιστα, ἀλλὰ ἀργότερα ταυτίζεται σιγά σιγά μετὰ τὴ ζωὴ αὐτὴ καὶ ἀρέσκειται στὸ ἐπάγγελμα τῆς γιατί εἶναι προσοδοφόρο καὶ χωρὶς ἔννοιες. Οἱ γυναῖκες πού ἀκολουθοῦν τὸν τέτοιο δρόμο εἶναι ἢ κείνες πού ρέπουν σ' αὐτὸν ἀπὸ ἔνστικτο ἢ οἱ ζουτὲς καὶ ἀδύνατες

πού δὲν θέλουν ἢ δὲν ἔχουν τὸ σθένος ν' ἀντιδράσουν καὶ γιατί δὲν εἶναι ἱκανὲς νὰ κάμουν τίποτε στὴ ζωὴ τους. Καὶ ὄντας χωρὶς συνείδηση εἶναι εὐχαριστήμενες μετὰ τὴ θέση τους. Μόνο ὅταν τοὺς θυμῆσατε τὴν κατάστασίν τους πιθανὸν νὰ σκεφθοῦν καὶ νὰ ταρᾶχτοῦνε λιγάκι. Μερικὲς πού δὲν εἶναι καμωμένες γι' αὐτὴ τὴ δουλειὰ πάντα σχεδὸν βρίσκουνε τρόπο νὰ ξεφύγουν καὶ παντρεύονται ὅποιον βρεθῆι νὰ τις λυπηθεῖ καὶ τις συμπαθήσει.

Ὁ μόνος σκοπὸς πού μπορεῖ νὰ ἔχει τὸ βιβλίον τοῦ κ. Βουρλέκη εἶναι νὰ δείξει τί ἀπαίσια πλῆγη εἶναι γιὰ τὴν κοινωνία οἱ ἐμποροποιημένες γυναῖκες καὶ τὸ κακὸ πού προέρχεται ἀπὸ πλησίασμα τους. Ἀλλὰ πάνω σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο χρειάζεται ὀλόκληρη μελέτη καὶ συζήτηση πού δὲν θὰ ἔχει καὶ ἀποτέλεσμα ἂν δὲν προηγηθοῦν κοινωνικὲς μεταλλαγές κλπ.

Τὸ περιγραφικὸ μέρος τοῦ βιβλίου ἂν καὶ τολμηρὸ εἶναι ἀρκετὰ καλὰ παρουσιασμένο. Ὁ κ. Βουρλέκης νομίζει πως δὲν εἶναι ἐπιφανειακὴ ἡ ἱστορία του ἀλλὰ ζωντανὴ ἀναπαράσταση τῆς πραγματικότητος, σὰν πολὺ νέος πού εἶναι βλέπει σὲ κείνο πού αἰσθάνεται, — στὴν ρομαντικὴ του κατάστασι — τὴν πραγματικότητα. Τὸ νὰ μὴν ἔχει κανεὶς προλήψεις καὶ νὰ θίγει μ' εὐκολία κάθε εἶδους θέμα δὲν εἶναι ἀρχαῖο, πρέπει νὰ στηρίξει τὸ ἔργο του σὲ ψυχολογία βασισμένη καὶ πρὶν γράψει νὰ τυρανᾶ περισσότερο τὸ μυαλὸ του. Τότε τὸ βιβλίον του μπορεῖ νὰ μὴν ἐνδιαφέρει μόνον τὸν πολὺ κόσμον πού ἀρκεῖται σὲ χτυπητὲς σκηνές τις ὁποῖες συχνὰ παρεξηγεῖ καὶ παρανοεῖ.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ, ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

"*Νεοελληνικὰ Γράμματα*", Φεβρουάριος - Μάρτιος 1928. Χρόνος Β'. Ἡράκλειο.

Πλούσιο τεῦχος μετὰ διαλεχτὴ συνεργασία. Ἡ ἐξακολουθητικὴ πρόοδος τοῦ καλοῦ αὐτοῦ περιοδικοῦ μᾶς εὐχαριστεῖ.

Ἐχει ποίημα τοῦ Πάνου Ταγκόπουλου "Θρηῶντας".

Ὁραῖο τὸ διήγημα τοῦ Ἀντώνη Γυλιούρη "*Καφενεῖο Ξελογιάστρα*". Εἶναι πολὺ σωστὴ ἡ ψυχολογία του τῶν κοριτσιῶν πού ἔπεσαν ἀπὸ χωριά τους πρόσφυγες στὶς μεγάλες πόλεις. Φτωχὰ καὶ ἀδύνατα πλάσματα τρομαγμένα καὶ βασανισμένα ἀπὸ τὴν δυστυχία μοιραῖα ἀκολουθοῦν τὸν πρῶτον πού κάπως ἐπιμόνα θὰ τὰ κη-νυγήσει μετὰ τὸν πειρασμὸ τῆς καλοπέρασης.

“Ένα απλό πειό καλά νεοελληνικά διηγήματα είναι το “Κάτω από τον ήσκιό του θανάτου” του Λευτέρη ‘Αλεξίου. Καλογραμμένο, πρό παντός καλογραμμένο. Και θυμηθήκαμε πάλι πώς το θέμα στο έργο τέχνης είναι ένα απλό κάτι ένα πρόσημα, μία δικαιολογία στα χέρια του τεχνίτη. “Αμα ξέρει να γράφει, αμα έχει ύφος, όλα είναι καλά, ώραία, δυνατά.

Βρίσκομε στο τεύχος ποιήματα “Ισαντρον” Άρη, Μιχ. Πετριδίη, Ρίκας Σεγκοπούλου, Ειρήνης, Δεντρινοῦ, Σοφ. Μαυροειδίη, “Απ Μαγγανάρη.

“Ενδιαφέρων ό τύπος που παρουσιάζει ό Β. Φρέρης στο διήγημά του” ό άνθρωπος μηχανοποιημένος.

“Ο κ. Πικρός μ’ ένα του γράμμα προς το περιοδικό άπαντά στα όσα έγραψε ως κριτική ό κ. Γ. Βούγας για το έργο του “Τουμπεκί”. Το τεύχος έχει δυό ώραίες εικόνες, έργα του μοντέρνου ζωγράφου μας Τάκη Καλμούχου και σκίσα του Γ. Λιδάκη.

“**“Αναγέννηση”**, μηνιαίο περιοδικό, Φλεβάρης 1928. ‘Αθήνα. Έχει μελέτη του Κ. Γεωργούλη “Οί γνωσιολογικές προϋποθέσεις του Μαρξισμού” Έξακολουθει το άρθρο της κ. Δώρας Μοάτσου “Ο έλληνικός στίχος από τους Βυζαντινούς χρόνους ως σήμερα”.

Βρίσκουμε ένα μέρος της όμιλίας της έκλεκτής λογοτεχνιδας κ. Γαλάτειας Καζαντζάκη (στον Έκπαιδευτικό όμιλο) “Η έργαζομένη έλληνίδα στη σημερινή κοινωνία”.

“**“Ιόνιος ‘Ανθολογία”**, μηνιαίο περιοδικό, Ζάκυνθος.

Το περιοδικό αυτό που διευθύνει ή πολύ γνωστή λογία κ. Μαριέττα Μινώτου όλο και κατακτά έδαφος στην εκτίμηση των διανοουμένων και του κοινού. Έλάβαμε το τεύχος του Μαριτίου στο όποιο τυπώνεται το ποίημα “Στο πληκτικό χωριό” του Καβάφη, κ’ ένα σημείωμα περί του ποιητού από τον κ. Μάριο Βαϊάνο κ’ ένα διήγημα της κ. Μινώτου “Η Ροδοῦλα”. Η κ. Μινώτου έδωσε προσεχώς τέσσερις τόμους διηγημάτων της. Πολύ αξιοπρόσεχτο το άρθρο του κ. Δάση για το παλιό ζακυνθινό τυπογραφείο Ραφτάνη που άρχισε τις εκδόσεις του περί τα 1850. ‘Ο κ. Δ.Α.Ζ. γράφει για την πνευματική ζωή στην Έπίτανησο κατά το 1927.

“**“Νέα ‘Επιθεώρηση”**, μηνιαία έκδοση. Μάρτης 1928 ‘Αθήνα.

Ξεχωρίζομε ένα ποίημα του Κώστα Βάρναλη “Ο ‘Ιδεαλιστής”. ‘Ο Παναίτι ‘Ιστράτη συνεχίζει τις αυτοβιογραφικές σελίδες του.

“**“Έρευνα”**. Έκδοτικός οίκος Α. Κασιγόνη, ‘Αθηνών — ‘Αλεξανδρείας.

Τό τεύχος του Μαριτίου μās δίδει μία έργασία του Κώστα Καυροφύλλα πάνω στον Καποδίστρια. Ποιά ήταν ή κατάσταση της ‘Ελλάδας όταν έφθασεν ό Καποδίστριας στο Ναύπλιον (‘Ιανουάριος 1828) μās δείχνεται άπ’ τις εκδόσεις που υπέβαλαν εις αυτόν οι ύπουργοί. ‘Ο ύπουργός των έσωτερικών (Α. Λόντος) λέγει ότι «το Κράτος δέν είναι άλλο ειμή ή Αΐγινα, ό Πόρος, ή Σαλαμίς, ή ‘Ελευσις και τα Μέγαρα». ‘Η λοιπή ‘Ελλάς ήταν στα χέρια των Τούρκων, και στασιαστών ‘Ελλήνων. Τα νησιά του Αιγαίου ήταν στην κυριότητα των πειρατών. ‘Ο ύπουργός των οικονομικών (Π. Λοιδωρικής) δηλοῖ ότι δέν έχει μήτε χρήματα, μήτε ταμείον. “Τό λέγω μ’ έντρολήν” προσθέτει «δέν» ήμην εις θέσιν να πληρώσω εις τους κίστας και ξυλοεργούς τά», έξοδα των έπισκευών αΐτινες έγιναν εις τό οΐχημα τό όποιον», κατέχει ή ‘Υψηλότης σας”. ‘Ο ύπουργός των στρατιωτικών (Α. Βλαζόπουλος) ειδοποιεί ότι «στράτον δέν έχομεν, ούτε ίλικόν πολέμου». ‘Ο ύπουργός της Δικαιοσύνης (Μ. Σούτσος) δηλοῖ ότι δέν έχει τίποτε να πει γιατί δικαστήρια δέν υπάρχουν.

Μ’ έξαλλον ένθουσιασμό έγινε δεκτός από τον ‘Ελληνικόν λαό ό Καποδίστριας. Στο φθάσιμο του «κάθε έλληνική ψυχή... έπαλλεν από ιερών συγκίνησιν”.

Μία άπισιόδοξη γνώμη για τον Καποδίστρια ήταν του Γκαίτε. ‘Ο μεγάλος γερμανός ποιητής ειπε στον Έκερμαν (άρχές του 1829) “... ό Καποδίστριας δέν θα μείνη επί μακρόν Κυβερνήτης» της ‘Ελλάδος, διότι του λείπει έν προσόν άπαραίτητον διά μίαν», τοιαύτην θέσιν: δέν είναι στρατιωτικός. Δέν υπάρχει παρά», δειγμα πολιτικού άνδρός ό όποιος μόρσεσε να όργανώσει έν», Κράτος έν έπαναστάσει εύρισκόμενον και να υποτάξει στρατιώ», τας και στρατηγούς... ‘Ο Καποδίστριας δέν θα μείνει πολύ εις», την πρώτην γραμμήν. Σου άναγγέλλω προκαταβολικώς τό γε», γονός αυτό και θα τό ιδής πραγματοποιούμενον... δέν μορσει», να μη γίνη”.

‘Ο δυνατός χαρακτήρ του Καποδίστρια φαίνεται μεταξύ άλλων, κ’ άπ’ την έπιστολή που έγραψε στον Έννάρδο στις 26 Σεπτεμβρίου 1831. “Ούτε ό φόβος των ραδιοεργιών και των συκοφαντιών, ούτε τά γραφόμενα εις τάς έφημερίδας θα με κάνουν να λοξοδρομήσω από την πορεία μου... Οί άνθρωποι δέν κρίνεται από όσα έναντίον των γράφονται ή λέγονται, αλλά από την μαρτυρίαν αυτών τούτων των πράξεών των. ‘Ενισχυόμενος

„ από τό δόγμα τούτο, ἔζησα εἰς τόν κόσμον... καί τὰ κατάρφρα
„ καλὰ ἕως τώρα. Μοῦ εἶνε λοιπόν ἀδύνατον τήν στιγμήν αὐτήν
„ νά ἀλλάξω δρόμον. Θά κάμω τό καθήκον μου καί ἄς γίνῃ ὅτι
„ θέλει”.

Τήν ἐπαύριον ἔπαυσε νά ζεῖ τόν ἐδολοφόνησαν στήν ἐκκλη-
σία τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος στό Ναύπλιον.

Ὁ κ. Καιροφύλλας ἀσχολεῖται μέ τήν ἐχθρική στάση τοῦ Κο-
ραῖ ἀπέναντι τοῦ Καποδίστρια. Τόν ὀνόμαζε τύραννον, πονηρόν,
ἀλαίσιον, προδότην, νεκροθάπτην τῆς Ἑλλάδος, ἀνήκοντα στήν
“Ἐπιτανησοβενετική ψώρα”. Ἀκόμη καί μετά τήν δολοφονία τοῦ
Καποδίστρια “ὁ Κοραῖς ρίπτεται” λέγει ὁ κ. Καιροφύλλας “ὡς
ῥαινα κατά τοῦ πτώματος τοῦ θύματος καί ζητεῖ νά τό κουρελιάσῃ”.
Ὁ συγγραφεύς διαμαρτύρεται ἐναντίον μιᾶς πρόσφατης πρότασης
ὅπως σταθεῖ ὁ ἀνδριάς τοῦ Καποδίστρια “ἔξωθεν τοῦ Πανεπιστη-
„ μίου Ἀθηνῶν καί ἀκριβῶς παρά τόν ἀνδριάντα τοῦ... Κοραῖ.
„ Τό ὅτι εἶναι κενή ἢ θέσις δέν εἶναι νομίζομεν ἐπαρκῆς λόγος
„ διά νά ἐπιτελεσθῇ μία τοιαύτη βεβήλωση...”.

„ Ὑπάρχουν τόσα ἄλλα μέρη εἰς τὰς Ἀθήνας διά νά στηθῇ
„ ὁ ἀνδριάς τοῦ Κυβερνήτου, οὐδέποτε ὅμως παρά τόν Κοραῖν ὁ
„ ὅποιος καί δολοφονημένος ἐξηκολούθησε νά ὑβρίζῃ καί νά συ-
„ κοφαντῇ”.

Τήν συμπάθεια τοῦ Κοραῖ ἀποδίδει ὁ κ. Καιροφύλλας στίς
συκοφαντίας τῶν ἐχθρῶν τοῦ Καποδίστρια. Ζώντας μακριά ἀπό
τήν Ἑλλάδα δέν ἦταν δύσκολο νά ἐξαπατηθεῖ. Ἰσαμε τό 1829 ὁ
μεγάλος σοφός ἐκφράζονταν εὐνοϊκά γιά τόν Καποδίστρια.

“**Νέα Ἐστία**” 1 Ἀπριλίου, 15 Ἀπριλίου 1928 Ἀθήνα. Στό
πρῶτο τεῦχος βρῖσκομε ἕνα ἀνέκδοτο ποίημα τοῦ Πολέμη “Μι-
κρασία” συνεργασία τοῦ μεγάλου ποιητῆ Μ. Μαλακάση. Τό τεῦχος
τῆς 15 Ἀπριλίου ἔχει ἕνα πεζο τραγουδάκι τοῦ Ψυχάρη καί συν-
εργασία Ἰωάν. Μ. Παναγιωτόπουλου, Διον. Ζακυνθινού.

Στή στήλη τῆς τῶν περιοδικῶν ἢ “**Νέα Ἐστία**” λέει γιά τό
γράμμα τοῦ κ. Λεοντῆ πού φάνηκε στό προηγούμενο τεῦχος μας.
“Εἰς τὰ Σημειώματα βλέπομεν κι’ ἕνα γράμμα τοῦ γνωστοῦ συγ-
„ γραφέως κ. Ἀπ. Λεοντῆ ἐναντίον τοῦ κ. Τ. Μαλάνου, εἰς τό
„ ὅποιον ἐπικαλεῖται μίαν ἀπάντησιν” τῆς “**Νέας Ἐστίας**” διά
„ τόν ἴδιον. Ἀλλά δέν εἶναι δίκαιον. Τά λόγια ἐκεῖνα μᾶς ἐξέφυ-
„ γαν εἰς τόν θυμόν μας διά κάποιας... ἀνακριβείας πού εἶχε
„ γράφει τότε ὁ κ. Μ. ἐναντίον τοῦ διευθυντοῦ μας, κλπ”.

“Ἀν ἢ “**Νέα Ἐστία**” στό θυμό τῆς ἄλλα γράφει καί στόν μὴ

θυμό τῆς ἄλλα, ὁ κ. Λεοντῆς, οἱ ἀναγνώστες τῆς καί ὁ κόσμος
γενικά, δέν εἶναι σέ θέση νά γνωρίζουν. Ἄν θέλει νά ἐκλαμβάνε-
ται ὡς σοβαρό περιοδικό πρέπει νά ζυγίξει τί γράφει, κι’ ὄχι μιά
νά ἐκφράζει γνώμες, καί μιά νά μετανοιώνει (οἱ κακοὶ θά ποῦν νά
φοβᾶται) καί νά γυρεύει νά τίς μαλώσει.

“**Ἑλληνικά Γράμματα**”, 16 Μαρτίου, 1 Ἀπριλίου 1928.

Περιοδικό καιωμένο σχεδόν ὅλο ἀπό μεταφράσεις. Μά τότε
γιατί βγαίνει στή γλῶσσα μας;

Στό 2ο φυλλάδιο στή στήλη του «Μαργαριτάρια ἀπό παντοῦ»
διαβάθουμε: «Κατά τηλεγράφημα ἐκ Βιέννης εἰς Σμπερμπόργκεν
» διοργανώθη μεγάλη διαδήλωση τῶν Ἑλληνο-Καθολικῶν. Π ο -
λ ι τ ε ἰ α 21 Μαρτίου. Τά Ἑλληνικά Γράμματα ἐξανέστησαν
καί ἔσπευσαν νά παρατηρήσουν ὅτι «griechisch - Katholisch = ὀρ-
θόδοξοι».

Ὡστόσο τά Ἑλληνικά Γράμματα ἔχουν λάθος, griechisch-
Katholisch εἶναι οἱ γραικοκαθολικοὶ καί ὄχι οἱ ὀρθόδοξοι. Τί κά-
νον τόσοι μεταφραστές;

Στό τεῦχος τῆς 15 Ἀπριλίου, στά “Περιοδικά”, τά “Ἑλλη-
νικά Γράμματα” προσπαθοῦν νά διορθώσουν τό ἀδιόρθωτο. Ὅταν
πέθανε ὁ Χάρντν δέν μπορούσε οὔτε νά “γράψῃ” μᾶ οὔτε καί νά
“γράφῃ”. Δέν εἶναι λοιπόν ὁ στοιχειοθέτης πού φταίει ἐδῶ. Ἐμεῖς
δέν γυρεύομε τὰ ψεγάδια μέ “τό στανιό”, ἀλλά τρομάζομε ἀπτό
μέγεθός τους...

“**Ἀτλαντῆς**”. Μηνιαία ἐπιθεώρησις. Φεβρουάριος. Ξεχωρίζομε:
ἄρθρα γιά τόν Ἑλληνα ζωγράφο (τῆς Νέας Ὑόρκης) Δημήτριον
Τριφύλλη, γιά μνημεῖο πού πρόκειται νά στηθῇ στό Μεσολόγγι
εἰς μνήμην τοῦ Ἀστυγκος, γιά τήν ὀμηρικὴν Ἰθάκη (Ι. Π. Χρυ-
σανθοπούλου), γιά τοὺς ἀνθοπώλες τῶν Ἀθηνῶν. Τό θαυμάσιο
ποίημα τῆς Αἰμιλίας Δάφνη «Τρεῖς φίλοι» τό ὅποιον ἦδη σημει-
ώσαμε στό τρίτο (Χρῶνιά β’) τεῦχος μας.

“**Παρθενών**” Εἰκονογραφημένον μηνιαῖον ἐγκυκλοπαιδικόν
περιοδικόν, ἀρ. 1, Μάρτιος, Ἀθήνα.

Τό νέον αὐτό περιοδικό ἐκδίδεται ὑπὸ τὴν προστασία καθη-
γητῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καί ἄλλων λογίων.

Ἐχει ἕνα ἐλεγείον τοῦ Μαλακάση γιά τόν Ρούπερτ Μπρούκ
„ Ἀγαπημένε τῶν θεῶν.....

„ ἢ χαρά

„ τῆς φύσης στέκει ἐπάνω σου, καθὼς τὴν ἐποθοῦσες,
„ μιὰ θάλασσα τριγύρω σου μὲ ὀλόφωτα νερά.
.....

„ Τὸ ἑαρινὸ σου ἀνάγκουσμα χαϊδεύει γαληνά
„ τὰ χορταράκια τοῦ βουνού·.

Ἔχει μιὰ εἰκόνα τοῦ Παλαμᾶ καὶ στίχους του, “Φοιτητικὸς Ὕμνος” καὶ “Τραγοῦδι στὸν ποιητὴ Μ. Ἀβλιζο”. Ἔχει σελίδες δυὸ ἀκαδημαϊκῶν, τοῦ Παύλου Νιρβάνα καὶ τοῦ Δ. Γ. Καμπούρογλου κ’ ἓνα πολὺ καλὸ διήγημα τοῦ Βουτυρά.

Συνεργάζονται οἱ καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου Κερκυρῆς, Ἡλιόπουλος, Ἀλιβιζάτος, Ἀδαμαντίου καὶ Μεσολογγίτης. Ὁ κ. Ἀδαμαντίου γράφει γιὰ τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας τὸν ὅποιον ἀποκαλεῖ προτότυπον «Ἑλληνικὸν δημιούργημα τοῦ Μεσαιῶνος» καὶ μέγα «κατόρθωμα τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος τῆς τέχνης». Ὁ κ. Μεσολογγίτης γράφει γιὰ τὸν Καποδίστρια. «Πρέπει νὰ στηθῇ ἡ ἀνδριὰς τοῦ Καποδίστρια ἐν περιβλεπτῷ θέσει καὶ διὰ τὸ τοῦ Πανεπιστημίου, εἴτε παραπλεύρως τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Κοραΐ, ἢ ὡς περὶ τούτου εἶχε γίνει λόγος καὶ ὅταν διετέλουν Πρύτανης». Ἀκριβῆς αὐτὸ τὸ «παραπλεύρως» εἶναι ποῦ δὲν θέλει ὁ κ. Καροφύλλας («Ἐρευνα» Μάρτιος).

“Semaine Egyptienne” Κάϊρον. Στὸ φυλλάδιον τῆς 31 Μαρτίου ἔχει ἓνα ἄρθρον γιὰ τὸν μουσικὸν Debussy, καὶ πολὺ ἐνδιαφερόμενες πληροφορίες πάνω στὴν γαλλικὴ Manufacture Nationale de Sèvres. Διάφορα πορτραῖτα ἠθοποιῶν τοῦ θιάσου τῆς «Ἰτάλικα» εἰκόνα τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ λογοτέχνη κ. Κατράρο, σάτιον τοῦ ἀγυπτίου ποιητῆ Ράσσεμ.

“Παναγιῶπτια”, εἰκονογραφημένο περιοδικὸν γιὰ παιδιὰ, ἐφήβους καὶ κορίτσια. «Γράμματα» Ἀλεξάνδρεια.

Ἔχουν πολὺ καλὴ συνεργασία τοῦ ἱατροῦ Συγκελάκη, τοῦ κ. Γλαυκωπίδη, τοῦ κ. Γραμμενοπούλου καὶ στὸ φυλλάδιον τῆς 14 Ἀπριλίου ἀγγέλλεται «Τὸ ξύπνημα» ἓνα διήγημα γραμμένο ἐπιτηδες γιὰ τὰ «Παναγιῶπτια» ἀπὸ τὸν γνωστὸ συγγραφέα κ. Πιερίδη. Σημειώσαμε τὴν «Σουλιωτοπούλα» τοῦ Γ. Βλαχογιάννη. Στὶς Ἐγκυκλοπαιδικὰς σελίδες τοῦ «Ἀφρίτ», ξεχωρίζομε «Τὸ τελευταῖον μουτικὸ ἐνὸς Φαραῶ» (24 Μαρτίου). Πολὺ ἐνδιαφέρουσα ἡ στήλη «τὰ Προσοπικά». Στὸ φυλλάδιον τῆς 24 Μαρτίου δημοσιεύονται τὰ τρία βραβευθέντα ἔργα τῆς “Μαθητικῆς Ἐνώσεως”. Χαριτωμένο τὸ “ὅτι θέλετε”.

Cinégraphe Journal”. Ἑβδομαδιαῖον περιοδικόν. Πάντα ἐνημεροῦν καὶ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν διεθνή Κοινωνικὴ καὶ Καλλιτεχνικὴ κίνησιν τῆς Ἀλεξάνδρειας. Στὸ φύλλον τῆς 15 Μαρτίου ἔχει στήλη “Théâtre et Mondanités” μερικὰ στίχοι τοῦ κ. Πάτου — τῶν δικηγόρων Α. Ζογκέμ καὶ Πουπικόφερ, τοῦ προξένου τῆς Σουηδίας, καὶ ἄλλων.

“Μόδα καὶ Τέχνη”. Ἔτος Δ’. Ἀπρίλιος 1928 Ἀθήνα.

“Journal des Hellenes”. Ἐφημερίς, Παρίσι. Τὰ φύλλα τῆς 4 καὶ 18 Μαρτίου μᾶς δίνουν πληροφορίες γιὰ τὸ ἑλληνικὸν τμήμα ποῦ ἔγινε τελευταῖα στὸ Νοσοκομεῖον Foch τοῦ Παρισιοῦ. Τὸ φύλλον τῆς 4 Μαρτίου περιέχει ἀνταποκρίσεις ἀπὸ τὴν Ἀθήνα τοῦ κ. Φιλαδέλφους καὶ τοῦ κ. Μάριου Βαϊάνου καὶ ἀνταπόκριση ἀπὸ τὴν Ρόδο ὅπου γίνεται λόγος γιὰ μιὰν ἐπιτυχήν ἐρασιτεχνικὴν παράστασιν τῆς “Μοναρχίβης” τοῦ Ξενοπούλου. Στὸ φύλλον τῆς 1ης Ἀπριλίου μιὰ ἀνταπόκριση ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια ἀσχολεῖται μετὰ τὴν ὁραία διάλεξιν τοῦ κ. Νομικοῦ (στὸν Αἰσχύλο) γιὰ τὸ ταξεῖδι τοῦ Μανουήλ Παλαιολόγου στὸ Παρίσι καὶ στὴν Λόνδρα. Βρίσκουμε στὸ ἴδιον φύλλον λεπτομέρειες γιὰ τὸν ἐορτασμὸν τῆς 25ης Μαρτίου στὴ Γαλλία, στὸ Βέλγιον, στὴν Ἀγγλίαν καὶ στὴν Γερμανίαν.

“Ἐλευθερία”, ἔφημερίς, Λευκωσία. Χώρα ἀπὸ τὸ πληρὲς εἰδησεολογικόν τῆς μέρας γιὰ τὴν Λευκωσίαν καὶ τὰς ἄλλας Κυπριακὰς πόλεις, ἡ “Ἐλευθερία” περιέχει ἄρθρα ποῦ δεῖχουν μεγάλη δημοσιογραφικὴν ἱκανότητα ἄς σημειώσωμε τοῦ Γ. Κ. Ψευδοῦληνης, καὶ μερικὰ ἄρθρα τοῦ Ἀριστοβούλου. Ὁ Κύριος Αἰγυπτιώτης μὲ τὰς ἀνταποκρίσεις του ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια παρέχει εἰς τοὺς Κυπρίους πολλὰ νέα ποῦ τοὺς ἐνδιαφέρουν. Σὲ μιὰ ἀνταπόκρισιν του ἀναφέρει τὴν ἵδρυσιν «Κυπριακοῦ Συνδέσμου» στὴν Μίνα καὶ συστήνει νὰ γίνῃ τὸ ἴδιον σὲ ἄλλας πόλεις τῆς Αἰγύπτου — ὅπως τὴν Τάντα καὶ τὴν Μανσούρα — ὅπου ὑπάρχουν πολλοὶ Κύπριοι.

“Ἀλήθεια” ἔφημερίς ἑβδομαδιαία, Λεμεσός. Διαβάσωμε στὸ φύλλον τῆς 6 Ἀπριλίου ἓνα ἄρθρον τοῦ κ. Φραγκοῦδη “Ἡ Διαφορὴ τῶν Ἀρχαιοτήτων διὰ τῆς μεθόδου τῶν περιηγητῶν” Ὁ κ. Φραγκοῦδης διαμαρτύρεται — καὶ μᾶς φαίνεται πολὺ σωστὰ — κατὰ τοῦ συστήματος τῆς πώλησης καὶ ἐξαγογῆς ἀρχαιοτήτων ἐκ τῆς Νήσου ὅσῳκις αὐταὶ εὑρηγῆται διπλαῖ ἐν τῇ Συλλογῇ τοῦ Μουσείου”. Ἐπαισχυντὴ ὀνομάζει τὴν τέτοια πώλησιν ὁ κ. Φραγ-

κρύδης “μέ τά διπλά” λέγει “καταρτίζονται και άλλα μουσειά (στην Κύπρο) πλην του τής Λευκωσίας”.

“*Νέα Ἠχώ*”, ἑφημερίς ἑβδομαδιαία, Πόρτ-Σάιτ. Μὲ ἐνδιαφέρουσες εἰδήσεις, ἡ ἀρθογραφία τῆς ἀσχολεῖται συχνά μὲ σπουδαία ζητήματα τοῦ αἰγυπτιακοῦ ἑλληνισμοῦ, καὶ ἐπίσης τοῦ αἰγυπτιακοῦ πολιτικοῦ βίου.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Ἡ ΣΥΝΑΓΑΙΑ τοῦ βαρύτερου κ. Κώστα Πέρση στὴν Ἀλάμπρα (4 Ἀπριλίου) συγκέντρωσε πολλοὺς φιλόμους καὶ ἐκτιμητές τοῦ λαμπροῦ ἑλληνα καλλιτέχνη.

Μὲ φωνὴ πλούσια, καθάρια, εὐστροφὴ ὁ κ. Πέρσης τραγούδησε τίς δύσκολες συνθέσεις τοῦ Μπετόβεν, Βέρδη, Meyerbeer, Γκουνώ καὶ θριάμβησε στὸ Freischütz τοῦ Weber. Το ἀκροατήριον ἐνθουσιασμένο ἐπέμενε μὲ ἀτέλειωτα χειροκροτήματα νὰ τραγουδήσῃ κομμάτια ἐκτὸς τοῦ προγράμματος. Καὶ ἀπολαύσαμε τὸν ἐκλεκτὸ τεχνίτη καὶ σ’ ἄλλες ἀγαπημένες του συνθέσεις.

Στὸ τρίτο μέρος τοῦ προγράμματος — τὰ δημοικὰ μας τραγούδια—ὁ κ. Πέρσης συνδύασε τὴν τέχνη μὲ τὸν ἑλληνικὸ ψυχικὸ πλοῦτο σὲ μιὰ ἐνθουσιαστικὴ ἐκτέλεση.

Στὸ πιάνο τὸν συνόδευε ἡ κ. Λάουρα Πέρση, μὲ ἐξαιρετικὰ χαρίσματα προικισμένη καλλιτέχνηδα.

Ἐτο τεῦχος μας τοῦ Φεβρουαρίου εἶχαμε δημοσιεῖν ἀπόσπασμα ἀπὸ μιὰν ἐπιστολὴν τοῦ κ. Φιλίππου Δραγούμη πρὸς τὸν κ. Μάριο Βαϊάνο, ἐξ ἀφορμῆς τῆς κριτικῆς τοῦ τελευταίου πάνω στὸ ἔργο τοῦ Ἰωνος Δραγούμη.

Στὴν ἐπιστολὴν ἐκείνη ὑπῆρχε (σχετικὰ μὲ τὴν κριτικὴν ὑπὸ τοῦ κ. Καρούζου περὶ Σαμοθράκης ποὺ φάνηκε στὴν Ἀναγέννηση) ἡ φράση «δείχνει προκατάληψη καὶ στενὴ ψυχὴ». Ὁ κ. Φίλιππος Δραγούμης μᾶς γράφει ὅτι ἡ φράση ἐκείνη πηγάζει ἀπὸ ἀντιγραφικὴν ἀβλεψία “Προκατάληψη καὶ στενὴν ὕποψιν” ἤθελε νὰ πει “Δὲν ἔχω τὴν τιμὴν” προσθέτει ὁ κ. Δραγούμης “νὰ γνωρίζω

„προσωπικὰ τὸν κ. Καρούζο καὶ εἶναι φανερὸ πῶς ἀπὸ τὴν κριτικὴν του δὲν μποροῦσα νὰ βγάλω τέτοιο συμπέρασμα. Ἀπεναντίας ἀπὸ τὸ διάβασμα τῆς κριτικῆς του καταλαβαίνω πῶς ἐγράφηκε μὲ π α ρ ρ η σ ί α ν ἀπὸ ἄνθρωπο μελετηρὸ καὶ ἐρευνητικόν, ἂν καὶ ὀπαδὸ μιᾶς θεωρίας, τῆς ὁποίας ἡ κριτικὴ ἐφαρμογὴ στὴ Σαμοθράκη καὶ γενικώτερα στὴ μορφὴ τοῦ Ἰωνος ὀδηγεῖ σὲ ριζικὴν παραγνώριση καὶ τοῦ προσώπου καὶ τῆς δράσης του καὶ τῆς σημασίας τοῦ θανάτου του”.

οσοὶ ἀληθινὰ πονοῦν γιὰ μιὰ ἀναγέννηση τῆς ἑλληνικῆς ζωγραφικῆς, τώρα τελευταία δοκίμασαν μεγάλη πίκρα. Σὰ νὰ μὴ ἔφτανε ὁ χαμὸς τοῦ Νίκου Ν. Λύτρα, ποὺ ἔσβυσε πάνω στὴν κρίσιμη στιγμὴ τῆς δημιουργίας τοῦ ὄριμου ἔργου του, νέο χτύπημα ἦρθε γιὰ νὰ λιγοστῆναι τὸ μικρὸ ἀριθμὸ τῶν ἐκλεκτῶν. Ὁ Κ. Μαλέας πέθανε καὶ αὐτὸς τὴ στιγμὴ ποὺ τὸ ὄριμο ταλέντο του ὑποτάχθηκε στὴν ποιητικὴ ἰδιοσυγκρασία ἀπ’ τὴν ὁποία περιμέναμε ἔργο ἄριστο, ζωντανό.

ΑΠΟ ΤΑ “Γράμματα” μαθαίνομε ὅτι τὸ βιβλίον τοῦ κ. Παπανούτσου, ἡ “Τριλογία τοῦ Πνεύματος” θὰ εἶναι ἔτοιμο στὰ μέσα τοῦ Μαΐου. Ἐνα ἀπόσπασμα τοῦ βιβλίου δημοσιεῖσαμε στὸ 4ο τεῦχος μας, καὶ τὰ φιλολογικὰ περιοδικὰ μας μίλησαν γι αὐτὸ μὲ πολλὰ καλὰ λόγια. Ἐμεῖς — ποὺ γνωρίζομε τὸ περιεχόμενον τοῦ βιβλίου — εἴμαστε βέβαιοι πῶς ἔνα τέτοιο ἔργο θὰ σημειώσῃ ἐποχῇ. Ὁ κ. Παπανούτσος, περασμένος μέσα ἀπὸ τὰ στενὰ χαρακώματα τοῦ «θησκευτικισμοῦ» καὶ τοῦ “δασκαλιστικοῦ σχολαστικισμοῦ” κατόρθωσε τ’ ἀκατόρθωτο. Νὰ ξεπετάξῃ τὰ μικροφυγὰ καὶ τὰ κοινὰ, καὶ ν’ ἀδράξῃ τὰ μεγαλόπνοα καὶ τὰ βαθιά. Ὡς τώρα ὁ κ. Παπανούτσος μᾶς ἦταν γνωστὸς ἀπὸ ἱστορικο-φιλοσοφικὰς ἐργασίες. Μὲ τὸ βιβλίον αὐτὸ ἀρχίζει τὴν πραγματικὰ δημιουργικὴν του δράσιν. Στὸ βιβλίον του ὁ κ. Παπανούτσος, ἀπρόσωπα, σὰ φιλοσοφικὸς στοχασμὸς περνᾷ μέσα ἀπὸ τὰ φανερώματα τῆς ζωῆς στὴν Τέχνη, τὴν Ἠθικὴ καὶ τὴν Ἐπιστήμην. Ἀναλύει, μελετᾷ, συσχετίζει, παρατηρεῖ. Κι ὅταν βγάζει τὰ συμπεράσματά του, δημιουργεῖ χαρακτηριστικὰ. Πλάθει μιὰ ἀνώτερη φιλοσοφικὴ ἀντίληψη τοῦ Πνεύματος, ὡς ἀποδεικνύει μὲ τὸν τρόπον τὴν τρισυπόστατη ἐμφάνισιν του στὶς τρεῖς αὐτὰς “πειθαρχίας” τὴν Τέχνην, τὴν Ἠθικὴν, τὴν Ἐπιστήμην.

ΟΙ ΩΡΑΙΟΙ στίχοι ἀπὸ ἔργο τοῦ κ. Καξαντζάκη “ὁ Χριστὸς”

πού έχουμε στο τεύχος μας αυτό μᾶς είχαν σταλεί πρὸς δημοσίευση πρὶν κυκλοφορήσει τὸ βιβλίο.

ΤΟ ΟΜΟΡΦΟ ποίημα τοῦ κ. Ραζέλου "Αχιλλεύς", γιὰ τὸ ὁποῖο δημοσιεύουμε μιά μελέτη τοῦ κ. Βάλσα, ἔχει μεταφραστεῖ γαλλικά μὲ πολλή ἐπιτυχία ἀπὸν γνωστὸ λόγιό κ. Αty-René d'Yvermont ἢ μετάφραση φάνηκε στὸ "Bon Blaisir" περιοδικὸ τῆς Toulouse.

Σ' ΕΝΑ ΤΟΥ ἄρθρου στὴν Ἑσπερινὴν (21 Μαρτίου) ὁ ἐκλεκτὸς λογοτέχνης κ. Μάριος Βαϊᾶνος, γράφοντας γιὰ "ἀλεξανδρινὴ τέχνη καὶ συγγραφεῖς" λέγει μεταξὺ ἄλλων.

"Ποτέ μου δὲ θὰ ξεχάσω... ἓνα-δύο ποιήματα πού εἶδα στὴν „Αλεξανδρινὴ Τέχνη" τοῦ κ. Γ. Παπουτσάκη — τὸ δεύτερο „ εἶναι Καβαριζῆς χοροῖς — τὰ ὁποῖα δείχνουν καλὰ τὸν νέον πού „ αὐριο θὰ γράφει καλύτερα γιατί ἔχει μέσα του τὸ αἶσθημα πού „ μὲ τὸν καιρὸ θὰ τὸ ἐξωταριεύσει.

„ Στίχους τῆς κ. Ρίκας Σεγκοπούλου (δημοσιευμένους, στὸ „ ἴδιο περιοδικὸ πού προανέφερα) γιὰ τοὺς ὁποίους ἀκόμα κι' ὁ „ Βουτρωῆς μίλησεν ἐπαινετικά διακρίνοντάς τους ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ „ ἄλλα ποιήματα, πού ἦσαν τυπωμένα στὸ ἴδιο τεύχος. Καὶ πα- „ λαιότερα κάποια κριτικά καὶ φιλολογικὰ σημειώματα τοῦ νέου „ κ. Ἀναστ. Συμεωνίδη, ἀπὸ τοὺς καλύτερους νέους διανοουμέ- „ νους τῆς Αἰγύπτου καθὼς ἔμαθα, δημοσιευμένα στὴν Ἀλεξαν- „ δρινὴ "Ἰσιδα".

ΠΟΛΥΣ ΘΟΥΡΥΒΟΣ ἔγινε στὸν τύπο μας γιὰ κάτι ἀνοησίες πού ἔγραψε ἢ "Ἐστία" σχετικὰ μὲ τὸ ποίημα τοῦ Καβάφη "Οὐκ Ἔργων". Ἡ "Ἐστία" λέει: "Φαίνεται ὅτι ἡ ποίησις εἰς τὴν Ἀ- „ λεξάνδρειαν προσδεύει καταπληκτικὰ συνδυάζουσα συγχρόνως „ πολλὰς ἄλλας ἰδιότητας, μέχρι καὶ τοῦ γλωσσοδέτου ἀκόμη. „ Ἰδοὺ λ.χ. τελευταῖον ἔργον τοῦ κ. Κ. Π. Καβάφη, τὸ ὁποῖον „ δημοσιεύεται εἰς πρόσφατον Ἀθηναϊκὸν φύλλον:

„ Γιὰ τὲς θρησκευτικὰς μας δοξασίας —
„ ὁ κούφος Ἰουλιανὸς εἶπεν "Ἀνέγνων, ἔγνων
„ κατέγνων". Τάχατες μᾶς ἐκμηδένισε
„ μὲ τὸ «κατέγνων» του ὁ γελοιοδότης.

„ Τέτοιες ξυπνάδες ὁμως πέρασι δὲν ἔχουνε σ' ἑμᾶς
„ τοὺς Χριστιανούς. Ἀνέγnows, ἀλλ' οὐκ ἔγnows εἰ γὰρ ἔγnows,
„ οὐκ ἂν κατέγnows ἀπαντήσαμεν ἀμέσως.

"Φτοῦ, σκουληχομερηγηκότρυπα! θὰ ἦτο ὑποθέτομεν, ἡ ἀντα- „ πάντησις τοῦ κούφου Ἰουλιανοῦ, ἐὰν ἤξευρε τι ἐστὶ ποίησις".

Πὸ ἀηδὲς πράγμα εἶναι δύσκολο νὰ φανταστεῖ κανεὶς. Τὰ βάζει μὲ τὸν Καβάφη, καλὰ ἄλλὰ τι τῆς φταίει ὀλόκληρη ἡ ἐλ- ληνικὴ Ἀλεξάνδρεια τὴν ὁποία ὀνομάζει σκουληχομερηγηκότρυπα; Ἀνοητοκουτοβλαζοκαμώματα!

Τὸ ἑβδομαδιαῖο περιοδικὸ τοῦ κ. Λαχανοκάρδη (21 Ἀπρι- λίου) εἶναι τῆς γνώμης ὅτι γιὰ τὸ ἄτοπο αὐτὸ δημοσίευμα εὐθύνε- ται ὁ Νιρβάνας.

Ἐμεῖς δὲν τὸ πιστεύομε καθόλου. Δὲν νομίζομε ὅτι μὲ τὸ ἀνώνυμο τοῦτο δημοσίευμα σχετίζεται ὁ κ. Νιρβάνας· δὲν θάταν φέροισι μῆτε γιὰ λογοτέχνη τῆς περιοπῆς του, μῆτε βέβαια γιὰ ἀκαδημαϊκὸ. Ἡ εὐθύνη τοῦ κ. Νιρβάνα μᾶς φαίνεται ὅτι ἀπο- κλείεται.

ΕΝΑ παρόδοξο φιλολογικὸ ἐπεισόδιο ἔλαβε χώραν τὸν περα- σμένο μῆνα.

Ὁ κ. Σπύρος Μελάς πῆρε συνέντευξιν στὸ Παρίσι ἀπὸν δια- πρεπῆ Γάλλο-Ἕλληνα λόγιό Κωνσταντῖνο Φωτιάδη ("Ἔθνος" 8 Ἀπριλίου). Μεταξὺ ἄλλων ὁ κ. Φωτιάδης εἶπε στὸν κ. Μελά ὅτι ἐρ- γάζεται μὲ τὸν τρόπο του γιὰ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα. "Μεταφράζω τὸν Καβάφη" πρόσθεσε· καὶ ἐξέφρασε ἐκτίμησιν γιὰ τὸν ἀλεξαν- δρινὸ ποιητὴ, γιὰ τὴν τέχνην του τὴν μοντέρνα, καὶ εἶπε ὅτι καὶ οἱ γόλλιοι ποιητὲς Ρενιὲ καὶ Κόμησσα de Noailles ἀρέσουν τὴν ποίησίν του. Ὁ κ. Μελάς τὸν ρώτησε «καὶ ὁ Παλαμάς;» Στὴν ἐρώτησιν αὐτὴ ἀπάντησε ὁ κ. Φωτιάδης «Μά... ἔχει μεταφρασθῆ! "Ἄλλωστε τὸν καταλαβαίνω πάρα πολὺ λίγο».

Οἱ λιγοστὲς αὐτὲς λέξεις γίνηκαν ἀφορμὴ νὰ θυμώσει ὁ Παλα- μάς καὶ νὰ γράφει στὸ "Ἔθνος" (14 Ἀπριλίου) ἐπιστολὴ μακρὰν (σχεδὸν μιά στήλη) στὴν ὁποία λέγει ὅτι φθάνουν σι' αὐτὰ τοῦ γνῶ- μες γι' αὐτὸν πού γράφονται στὸν ἀέρα ἀπὸ γυρολόγους τῶν δυο φύλων, πού μόνο σαρκαστικὰ χαμόγελα θάβιζαν ἢ κατακεφαλιές" ὅτι ἂν ἐννοηθῶν τὰ λόγια του ὡς "χειρονομία λύπης γιὰ τὴ γλώσ- σα ἐνὸς ἀνθρώπου σὰν τὸν κύριο Φωτιάδη" ὅτι ἂν οἱ δύο μεγά- λοι ποιηταὶ (ἐννοεῖ τὸν Ρενιὲ καὶ τὴν Noailles) ἐκτιμοῦν τὸν Κα- βάφη "Νὰ τὸν χαίρονται" ὅτι τίς λέξεις τοῦ κ. Φωτιάδη (πού ἀνα- φέραμε πῶ πάνω) τίς θεωρεῖ δαίγμα τῆς ἀβροότητος (εἰρωνεικᾶ) τοῦ λόγου "μέσα στὴν ὁποία ὁ κύριος αὐτὸς ἀποσκεπάζει τὴν χον- δροειδέστατη, ἐπιπόλαια, στὸ πόδι κριτικὴ του" ὅτι τὰ λόγια τοῦ

κ. Φωτιάδη τὸν βόζουν στὸν "ἐλλεινὸ χορὸ" τῶν ἀνθρώπων στοὺς
ὁποίους ἀρμόζουν "ἢ σαρκαστικά χαμόγελα ἢ κατακεφαλιές"· ὅτι ὁ
Μελᾶς ἴσως "χαιρέκακα" εἶπε τὸ "καὶ ὁ Παλαμᾶς;"

Τὰ διαβάσαμε αὐτὰ με ἀπορία. Λυπούμαστε—γιά λογαριασμοῦ
τοῦ κ. Παλαμᾶ, βέβαια· ὁ κ. Φωτιάδης στέκει πάρα πολὺ ψηλά
γιὰ νὰ τὸν θίξει μιά τέτοια ἐπίθεση στὴν ὁποία δὲν ἔδωκε καμμιά
ἀφρομῆ.

Νομίζομε ἀκόμη ὅτι ὁ Παλαμᾶς δὲν κάνει καλὰ νὰ προκαλεῖ
ζητήματα πού τὸν φέρνουν ἀντιμέτωπο με τὸν Καβάφη· δὲν βγαί-
νει κερδισμένος. Εἶναι ἀφελέστατο ἐκεῖνο τὸ "νὰ τὸν χαιρόνται".
Στὴν Εὐρωπαϊκὴ διανόηση ὁ Καβάφης εἶναι φυσικὰ πολὺ πιὸ ἐν-
διαφέρων ἀπὸν Παλαμᾶ, γιατί φέρνει ὡς συμβολὴ στὴν ποίηση
τῆς Εὐρώπης μιὰ καινούρια ποιητικὴ φόρμα, μιὰ καινούρια ποιη-
τικὴ αἰσθαντικότητα.

ΤΑ "ΓΡΑΜΜΑΤΑ" κυκλοφόρησαν στὶς ἀρχὲς τοῦ περασμένου
μῆνα ἕνα ὀκτασέλιδο φυλλάδιο εἰδοποιώντας τὸ κοινὸ ὅτι ἀπὲς 7
ἴσαμε τὶς 14 Ἀπριλίου (τὴ μεγάλη ἑβδομάδα) θὰ εἶναι ἡ ἑβδο-
μάδα τοῦ φθινοῦ βιβλίου. Ἐβαλαν σὲ πώληση κατὰ τὴ διάρκεια
τῆς ἑβδομάδας αὐτῆς ἕνα μεγάλο ἀριθμὸ βιβλίων με ἔκπτωση 20
ἕως 50 ο/ο, 15000 ἑλληνικὰ καὶ 1000 γαλλικὰ. Κάνοντας μιὰ με-
γάλῃ ὑλικὴ θυσία συνέτεινε καὶ πάλι ὁ ἐξαιρετὸς ἐκδοτικὸς οἶκος
στὴν διάδοση τῆς ἑλληνικῆς πνευματικῆς παραγωγῆς.